sed à rationibus contrahentibus provenire; Quia talis diversitas univocationem non tollit ex 7. Phys. 31. tum quia si talis diversitas sufficiens esset ad analogiam inducendam, omnes gradus prædicamentales essent analogi, quia in omnibus talis diversitas reperitur. Deinde principaliter arguit ibidem num. 13. omne prædicatum univocum habet propriam essentiam, & quidditatem, quæ consistit in indivisibili ex 8. Met. 10. ex quo sic arguitur, unaquæque quidditas debet participari à suis inferioribus, eo modo, quo participabilis est, ergo si ratio entis ponitur univoca, ut servet regulam generalem cujuscumque quidditatis, non nisi modo indivisibili ab inferioribus participari poterit, atque ideò cum omni æqualitate, & uniformitate, quæ ratio evadi non potest, nisi dicatur essentiam, & quidditatem entis non esse perfectè unam, & ab inferioribus perfectè præcisam, quod supra refutatum est. Tandem id quoque probat tom. 2. disputat. 31. sect. 2. ubi pluribus ostendit nullum prorsus analogum habere unum conceptum analogatis communem, nec consequenter esse posse univocum, quia univocatio destruit quamcunque analogiam, & è contra; cujus ratio est, quia analogia, ut sic, dicit plures rationes inter se tamen proportionem habentes, univocatio verò dicit unitatem conceptus, & hanc perfectam, quia essentia univoci consistit in indivisibili, unde tolli nequit per multiplicitatem aliquam, qualiscunque hæc sit, quin totaliter tollatur; & ad hoc reducuntur rationes omnes, quas ibi congerit ad hoc ostendendum.

138 Resp. ad hæc constare, quid dicendum sit ex dictis nu. 119. & 120. certum est enim ens ab inferioribus non ex æquo participari, sed perfectiori modo reperiri in uno, verbi gratia in substantia, quam in alio, scilicet accidente, & ex hoc capite analogum esse, quod adeò clarum est, ut hoc ipsum asserat quoque hic Auctor disp. cit. 39. sect. 4. esto dicat hanc inæqualitatem esse extrinsecam, & non oriri ex natura ipsius entis, sed ex modo essendi, quem acquirit in statu contractionis in inferioribus, hoc autem parum refert, dummodò hæc inæqualitas sufficiens sit ad analogiam inducendam, ut supra ex Arist. ostendimus, nec ipse negare potest, cum in hoc sensu sect. 4. cit. conclus. 3. analogiam admittat in ente; sed hæc etiam analogia posset aliquo pacto enti intrinseca dici, quia licèt inæqualitas illa principaliter oriatur ex modis contrahentibus; adhuc tamen dici quoque potest oriri ex ipsa ratione communi, quatenus in illo statu abstractionis, etsi præscindat à differentiis, est nihilominus adhuc fundamentaliter capax, & exigitiva differentiarum sic inæqualium, quod quidem contingere potest absque læsione, & præjudicio unitatis conceptus ipsius entis, quia per unam, & eandem formalitatem potest inæqualiter respicere sua inferiora, ut diximus sub numer. 119. unde utraque ex illis solutionibus admitti potest; esto secunda magis placeat, ex qua non sequitur omnes gradus prædicamentales fore analogos, quia gradus specificus, utpotè, qui est physicè, & in primo gradu univocus, omnem prorsus excludit analogiam, qua de causa ajebat Aristot. 7. Phys. 24. in sola specie athoma propriè comparationem fieri. Ad 2. concedo essentiam univoci prædicati consistere in indivisibili, sed nego univocationem illius essentiæ in indivisibili consistere, habet siquidem latitudinem gradualem, secundùm quam potest ab inferioribus diversimodè participari, unde inæqualitas ista non minuit unitatem essentiæ, & præcisionem conceptus, sed ipsam univocationem, cujus rei signum est, quod in infimo univocationis gradu junitas essentiæ, & conceptus adhuc illæsa manet, quia nimirum tali unitate læsa labitur univocatio. Ad 3. negatur assumptum nullum prorsus analogum posse habere unitatem conceptus; quia ut diximus in Logica disp. 2. q. 5. art. 2. analoga attributionis per intrinsecam denominationem, talem unitatem possidere possunt, quia singula intrinsecè participant, esto diversimodè, communem formam, in qua sit analogia; benè tamen verùm est, quod ibi dicebamus in fine, analoga ut analoga, numquam ad unitatem conceptus abstrahibilis pervenire posse; quod si interdum talem videantur obtinere unitatem ut contingit in transcendentibus, hoc utique non est ex vi ipsius analogiæ, sed ex vi univocationis annexæ; analogia enim secum non defert, nisi unitatem attributionis, vel proportionis, quæ est unitas imperfecta semper involvens vel plures rationes inter se proportionem habentes, vel plures habitudines ad unam formam, quæ tamen unitas attributionis cum unitate univocationis consistere potest, ait Doctor, ut minor unitas cum majori, unde falsum est, quod dicebatur in argumento, analogiam, & univocationem semper incompossibiles esse, quia unitas minor stat cum majori, ut diximus num. 120. & licèt essentia univoci consistat in indivisibili, ideòque tolli nequeat per multiplicitatem, nisi tollatur totaliter; univocatio tamen essentiæ absolutè sumpta non consistit in indivisibili, sed latitudinem habet gradualem, & minui potest juxta quatuor gradus numer. 106. assignatos, verum tamen est, quod cum ad infimum gradum perventum erit; non amplius diminutionem patitur, quia tunc univocatio salvatur in sola, & simplici unitate essentiæ, quæ consistit in indivisibili.

QUÆSTIO VI.

Quomodo, & per quid ens ad inferiora contrahatur, ac determinetur, num per differentias, vel modos intrinsecos.

139 Quæstio hæc locum non habet apud illos, qui rationem entis à rationibus inferiorum non præcindunt, at nobis perfectè illam præscindentibus incumbit ostendere, quo pacto fiat tale, vel tale ens, quomodo nimirum determinetur ad Deum, & creaturam, substantiam, & accidens; cùm enim sit ratio communis, & præcisa, opus est ut aliquo modo limitetur vel per differentias, vel per modos intrinsecos; & rursus vel per modum compositionis, vel saltem majoris explicationis; qua quidem difficultate non premuntur negantes unitatem conceptus entis, inquiunt enim in conceptu entis, ut sic, omnia simul inferiora immediatè commisceri, vel simul confusè concepta, vel sub disjunctione, & sic ad determinationem entis sufficere, ut quæ concipiebantur simul, & confusè, posteà concipiantur seorsim, & distinctè.

Circa determinationem entis ad Deum, & creaturam nemo, quem viderim, asserit fieri per differentias (præter Poncium cit. n. 132. qui id dicere tenetur juxta sua principia) ne sequatur compositio in Deo, ex genere, & differentia, sed omnes fatentur fieri per modos intrinsecos, & quia in hoc sensu adhuc dupliciter cogitari potest hujusmodi contractio, vel scilicet per modum compositionis ex determinabili, & determinativo, vel per modum explicationis, & majoris expressionis ejusdem realitatis, vel conceptus. Aliqui docent fieri primò per modum compositionis saltem secundùm rationem, quæ fiat ex ente, ut sic, & modis positivis, itaut Deus, & creatura sint resolubiles in duos conceptus nempè in conceptum entis, ac modi contrahentis, ita passim videntur Scotistæ Metaphysicari ex his, quæ habet Doctor 1. d. 3. q. 3. & sequitur Pasqualig. tom. 1. Met. disput. 37. sect. 3. quamvis ibi loquatur de conceptu entis in ordine duntaxat ad substantiam, & accidens, quia præter istum, ut supra diximus, nullum alium conceptum communem entis agnoscit. Alii verò putant fieri posteriori modo, ut Suar. disp. 2. Met. sect. 6. n. 7. ubi inquit, aliomodo contingere contractionem entis, & cæterarum rationum communium, nam hujusmodi contractio non est imaginanda per modum alicujus compositionis, quamvis solùm secundùm rationem; sed tantùm per modum cujusdam expressionis conceptionis alicujus inferioris ad ens, itaut uterque conceptus tam entis, quam substantiæ v. g. simplex sit, & irresolubilis in duos conceptus, solumque differant, quia unus est magis determinatus, quam alter quod in ordine ad conceptus formales rectè explicatur, differunt enim solùm, quia per unum expressius concipitur res, prout est in se, quam per alium, quo solùm confusè concipitur, & præcisè secundùm aliquam convenientiam cum aliis rebus; hoc autem totum fieri potest sine propria compositione per solam cognitionem confusam, vel distinctam, præcisam, vel determinatam; sic igitur his conceptibus formalibus intelliguntur correspondere duo objectivi simplices, & irresolubiles in plures conceptus, quorum unus dicitur superior, vel abstractior alio, solùm quia respondet confusori conceptui formali, per quem non concipitur res secundùm determinatum modum, quo est in se, sed confusè, & præcisè. Potest etiam intelligi ille conceptus superior includi in inferiori sine propria compositione inferioris, quia totum id, quod confusè concipitur in illo conceptu præciso, reperitur in alio objecto expressius concepto, & in toto illo quacumque ratione consideretur; ac denique intelligitur determinatio superioris ad inferius, & additio inferioris ad superius non quasi per additionem partis ad partem, sed per solam majorem determinationem, vel expressionem, aut confusionem ejusdem rei in ordine ad diversos conceptus mentis; ita discurrit Suarez loc. cit. quem sequitur Aversa cit. cum multis Recentioribus; & ex nostris Meurisse lib. 1. suæ Metaph. quæst. 10. conclus. 2.

140 Circa verò determinationem entis ad substantiam, & accidens, seu ad decem prædicamenta multi eodem modo discurrunt, quod nempè non contrahatur per differentias, sed adhuc per modos intrinsecos, & quia istorum alii sunt modi prædicandi, & alii essendi, putarunt quidam apud Ant. And. 5. Metaph. q. 7. ens contrahi ad decem prædicamenta per modos prædicandi, at alii volunt contrahi per modos essendi, ut Anton. And. loc. cit. Faber theor. 97. & 7. Met. disp. 2. & alii Scotistæ passim, per modus quatenus est imperfecta entitas per se existere non potens, sed fatali necessitate semper est affixa rei, quam modificat; potest autem dici res, quatenus essentialiter cadit sub divisione entis realis, undè ibi concludit esse modum, non tamen modum intrinsecum, sicut est infinitas in Deo; ecce quomodo unionem, & inherentiam vocat modos extrinsecos, & licèt dicat etiam res appellari posse, non tamen accipit nomen rei pro entitate perfecta per se existere valente, sed pro ente reali fuse accepto, & contradistincto à nihilo; immò in eadem qu. sub lit. H. & clarius adhuc in 4. d. 12. q. 1. lit. I. necessariam affixionem, & alligationem horum modorum ad res modificatas loquens de inhærentia sic manifestat, ac simul causam talis necessitatis his verbis *cùm quaris de illa inherentia, quia inherentia albedinis inhæret albedini, dico, quod illa est eadem inherentia albedinis, & tantùm ibi est status, ratio hujus patet lib. 2. dist. 2. q. 5. quia illa*

ARTICULUS PRIMUS.

De modis intrinsecis, ac extrinsecis.

Quoniam entis determinatio per modos intrinsecos luculenter percipi nequit, nisi habita exacta cognitione modorum intrinsecorum, ideò in hoc articulo præmittere decrevi quæsitum hoc de modis intrinsecis, cui etiam adjungo quæstionem de extrinsecis; quia quamvis isti potius ad Physicum pertineant, quàm ad Metaphysicum, attamen cùm notitia modorum extrinsecorum valdè juvet ad vestigandam naturam arcanam intrinsecorum, non erit abs re etiam de extrinsecis hic sermonem instituere; sed mirum est, quam extremi fuerint in hac tractatione Antiquiores, & Moderni; Antiquiores enim, & præsertim nostri Scotistæ, quinternos implevere de his modis intrinsecis, nec quidem verbum faciendo de extrinsecis; Moderni è contra, tota enim eorum Philosophia, & Theologia his modis extrinsecis contenta est, adeòut si hujusmodi entitates, quas vocant modales, abstuleris, tota eorum doctrina ruit; undè cum modi extrinseci in eorundem sententia adeò modicæ sint entitatis, ut rebus semper petant affixos esse, neq; seipsis subsistere possint, planè eorum doctrina fulcris, nimium imbecillibus innititur, quod tamen jocosè dictum volo.

141 Primò itaque Sciendum hic nos non accipere modum in ea latissima significatione, qua modus dici solet omnis determinatio, vel limitatio præfixa unicuique rei finitæ juxta mensuram ejus, quo sensu D. Aug. lib. 4. Genes. ad lit. cap. 3. ait *Modus est, quem mensura præfigit*, & Poeta, *est modus in rebus*, &c. Sed accipitur pro entitate quadam, quæ non tam ad rei essentiam pertinet, quàm ad complementum ejus, in quo sensu à quibusdam non inconsultò definitur, modum esse, *qui additus rei illam modificat vel in se, vel in alio, vel ad aliud vel quoad esse, vel quoad operari*, quem ita descripserunt, ut sub hac definitione comprehenderent omnes modos tam intrinsecos, quam extrinsecos rem ipsam determinantes vel ad esse sive essentialiter, sive accidentaliter, vel ad operari; Modos autem extrinsecos dari debere in rerum natura probari potest inductione à posteriori, nam in quantitate v. g. vel qualitate duo considerari possunt, unum est, absoluta entitas ipsius quantitatis, vel qualitatis; alterum est unio, seu actualis inhærentia horum accidentium cum substantia; primum vocatur simpliciter, & absolutè res quantitatis, res qualitatis includens in se quicquid est de essentia quantitatis, vel qualitatis individuæ, & in rerum natura positæ, quæ manet, & confervatur, etiam si hæc accidentia à substantia separentur; alterum verò scilicet inhærentia appellatur modus quantitatis, vel qualitatis, quatenus est aliquid illa accidentia afficiens, & quasi ultimò determinans statum, & rationem existentiæ eorum, & est adeò modicæ entitatis, ut per se, ac solitariè existere nunquam possit etiam per Dei potentiam; sed necessariò petat affixum esse rei, quam modificat, ac determinat; undè res potest quidem existere sine modo, non tamen è contra; cujus ratio à priori est, quia entitas modalis à natura fuit instituta non ad per se existendum, sed ad modificandum rem per se existentem, tum quia præsertim in schola nostra omnis entitas modalis hujus generis est relativa, omni autem formæ relativæ ex dictis in Physica disp. 3. qu. 4. repugnat per se existere. Et sic sub nomine modi extrinseci cadit figura relpectu quantitatis, unio, præsentia localis, seu ubicatio, actio, passio, motus &c. quæquidem entitates omnes dicuntur modales, quia rem modificant, ac determinant vel quoad esse accidentaliter, v. g. esse unitum, figuratum, locatum, nam determinare essentialiter spectat ad modum intrinsecum, vel quoad operari, ut constat de actione, productione, & motu, & hoc pacto formalitatem modi extrinseci explicant Recentiores omnes, Suarez disp. 7. Met. sec. 1. num. 16. Hurtad. disputat. 2. Metaphysic. sec. 5. Arriag. disputatione 1. Metaphysic. sect. 1. Ovvied. contr. 4. Metaphysic. punct. 5. & 6. ac alii passim.

142 Secundò. Quamvis autem acceptio modi in hoc sensu temporibus elapsis non fuerit in schola nostra admodum in usu, quia omnes has entitates Scotistæ nostri appellabant res, & non modos, sub nomine modi intelligentes solum modos intrinsecos, ut constat apud Formalistas, adhuc tamen eam agnovit Doctor 2. d. 1. q. 5. ubi sub lit. B. relationem realem unionis, & inhærentiæ vocat modum sui fundamenti, & certum est, non esse ejus modum intrinsecum, ergo extrinsecum, & rursus lit. D. §. *quod si adhuc*, ut dirimat litem de nomine, an relatio sit res, vel modus sui fundamenti; inquit posse dici rem, & modum; potest dici modus, quatenus est imperfecta entitas per se existere non potens, sed fatali necessitate semper est affixa rei, quam modificat; potest autem dici res, quatenus essentialiter cadit sub divisione entis realis, undè ibi concludit esse modum, non tamen modum intrinsecum, sicut est infinitas in Deo; ecce quomodo unionem, & inherentiam vocat modos extrinsecos, & licèt dicat etiam res appellari posse, non tamen accipit nomen rei pro entitate perfecta per se existere valente, sed pro ente reali fuse accepto, & contradistincto à nihilo; immò in eadem qu. sub lit. H. & clarius adhuc in 4. d. 12. q. 1. lit. I. necessariam affixionem, & alligationem horum modorum ad res modificatas loquens de inhærentia sic manifestat, ac simul causam talis necessitatis his verbis *cùm quaris de illa inherentia, quia inherentia albedinis inhæret albedini, dico, quod illa est eadem inherentia albedinis, & tantùm ibi est status, ratio hujus patet lib. 2. dist. 2. q. 5. quia illa relatio est idem fundamento, sine qua fundamentum esse includit contradictionem, hujusmodi est illa inherentia inherentis, quia contradictio est, inherentiam albedinis ad superficiem esse actu, & non inhærere actu, vel non habere inhærentiam*, in eodem sensu modum accepit Doctor quol. 3. art. 1. in secunda acceptione rei; ut res distinguitur contra modum, ibi enim modum esse declarat, quod est simplex circumstantia rei, & aliquid ei extrinsecis apponit, & sic inquit tria prima prædicamenta absoluta esse res, cætera verò modos; constat autem apud eum non esse modos intrinsecos, ergo extrinsecos; verè igitur Doctor non solum agnovit modos intrinsecos afficientes realitates Metaphysicas, sed etiam modos extrinsecos afficientes res Physicas; ac eorum quidditatem explicat, ut passim explicari solet, quod consistat in munere modificandi rem aliquam & in necessaria alligatione ad illam. Neque hic audiendi sunt Vulpes tom. 1. part. 1. disp. 13. art. 3. num. 3. & Saxius tom. 1. catastr. qu. 4. art. 3. num. 169. priorem Scoti locum intelligentes de modo intrinseco, hoc siquidem manifestè repugnat textui, qui sic loquitur, *relatio licet sit modus, si sit extra intellectum, & non modus intrinsecus fundamenti, sicut est infinitas in Deo, sequitur quod talis modus alius à re ex natura rei sit res alia à fundamento accipiendo rem generalissimè, ut dividitur in decem genera*, en quomodo dicit relationem esse modum fundamenti, sed non modum intrinsecum, & rursus esse talem modum, qui includat quidditativè ens in decem genera divisum, quod Scotus non concedit de modo intrinseco, ut patebit quæst. sequenti; de modis etiam extrinsecis loqui videtur, cum quæst. 36. prædicam. & 4. d. 6. qu. 10. N. docet divisionem prædicamenti qualitatis in 4. combinationes non esse generis in species per differentias, sed potius per modos extrinsecos eidem qualitati competere valentes.

143 Tertiò tamen advertendum est, quòd esto cum Recentioribus admittamus modos rerum extrinsecos, nihilominùs ab eis discrepamus in hoc, quod ipsi tales modos aut ponunt omninò absolutos, aut solum transcendentaliter relativos, itaut constituantur ex entitate absoluta, & relatione transcendentali in eis essentialiter imbibita, sic enim passim loquuntur de actione, passione, ubi, motu, &c. nos autem hujus generis modos dicimus esse puros respectus extrinsecùs advenientes, ut plurimum pertinentes ad sex ultima prædicamenta, ita docuimus in lib. Phys. tractando de actione, passione, motu, & ubi, ac etiam in Log. disp. 8. q. 12. art. 1. loquendo de constitutione illorum sex prædicamentorum; quod etiam suaderi adhuc potest de quacumque entitate modali generatim ratione deducta ex natura ipsius modi, qui talis est, ut diximus, ut necessariò affixum esse petat cum re modificata, nec aliter subsistere possit in rerum natura etiam divinitus, nisi illi colligatus; sed omne accidens absolutum ea ratione, qua absolutum est, potest divinitus à subjecto separari, ac separatum existere, & solum accidenti relativo hoc repugnat, ea ratione, qua relativum est; ergo hujusmodi entitates modales potius sunt relativæ quàm absolutæ; major patet, & ab ipsis quoque contrariis conceditur. Probatur minor, quia hac ratione in Sacramento Altaris dicimus omnia accidentia absoluta, ut quantitatem, & qualitatem, existere à subjecto separata, undè aliqui Moderni ponentes ubicationem formam absolutam, & à re ubicata separabilem, negant consequenter esse modum, ut Arriag. disp. 14. Phys. sec. 2. subsec. 7. & tandem probari potest inductione in singulis modis extrinsecis actione, passione, ubi &c. ex specialibus disputationibus de ipsis in Phys. habitis, immò hoc ipsum de figura (quod minus videtur) quæ est quarta species qualitatis, monstravimus disput. 7. Log. qu. 3. art. 2. declarando illam qualitatis speciem, omnes ergo hujus generis modi sunt entitates relativæ; Neque hic obstat existentiam, & subsistentiam, qui sunt modi substantiæ, & intensionem, ac remissionem, qui sunt modi qualitatis, & tamen entitates relativas non important; nam quidquid sit de hoc, de quo in propriis disputationibus, isti modi non sunt ejus species, de quo loquimur, nempè modi extrinseci, sed modi intrinseci naturam ipsam determinantes, ac modificantes; vel in esse specifico, vel individuali, in quo puncto defecerunt Moderni non discernentes modos extrinsecos ab intrinsecis, cùm tamen magna sit differentia inter hos, & illos, ut constabit ex mox dicendis.

144 Quartò ad magis percipiendam naturam horum modorum sciendum est, modum non egere alio modo in suo genere, in quo est modus; quia à se habet ut quo illud prædicatum; sicut albedo, ut reddat album, non egeralia albedine; qua de re dicebat Arist. 5. Phys. ad actionem non esse actionem, nec ad motum esse motum, quia tunc daretur processus in infinitum, & ideò à Logicis tradi solet regula talis, *quod est alicui ratio essendi tale, illud seipso est tale*, unio ergo seipsa unitur, & non per aliam unionem, actio seipsa producitur, & non per aliam, ubicatio seipsa locatur, & non per aliud ubi, & sic de aliis; quamvis autem in eo genere, in quo aliud determinat, & modificat, non egeat alio modo, eget tamen in alio genere, in quo non est determinatio: sic unio, & ubi fiunt per actionem à se distinctam, unio determinatur per ubi ad diversa loca, & sic de aliis. Dices, nec ubi nec motum, nec actionem egere alia unione, ut suis uniantur subjectis, sed seipsis uniri; ergo falsum est modum egere modo in alio genere. Resp. hoc universaliter esse de ratione cujuscumq; modi, quod seipso uniatur rei modificandæ per ipsum, quia per suam essentiam est actualis determinatio rei, quod non esset, si per unionem superadditam uniretur, unde in modis idem est eos se unire suis rebus, & illis communicare suum effectum intrinsecum, quia sunt intrinsecè earum determinationes: Tum quia, quod indigot superaddita unione,

ut alteri copuletur, utique potest ab eo separari, ac separatum existere ablata unione illa, atque ita si modus indigeret unione distincta, ut rem modificaret, jam posset ab ea separari, & separatus existere, quod est contra ejus rationem formalem; Tum tandem quia est regula Scoti cit. 4. d. 12. quæst. 1. I. quod illa relatio est idem fundamento, sine qua fundamentum esse includit contradictionem, sic autem se habet respectus unionis ad modum, quod modus nequit esse sine illa; ergo unio est cuicunque modo realiter saltem identificata; non ergo ubi, actio, passio, motus, &c. indigent unione ex rationibus suis specialibus, quia sub hac ratione possunt, immo petunt modificari in alio genere, sed ex ratione generali modi, qui postulat seipso uniri subjecto modificato, & non per unionem distinctam.

145 Quintò quamvis fateantur omnes talem esse naturam modi extrinseci, qualem hactenus declaravimus, adhuc tamen dissidium est in ejus definitione tradenda; communis definitio, quæ tradi solet, est *modum esse, qui nec divinitus potest separari à subjecto*, quæ definitio deficit, quia non explicat quicquid est de ratione modi, quamvis enim exprimat necessariam ejus connexionem cum re modificata, non tamen exprimit ejus munus, & officium determinandi rem, & modificandi; Tum quia convenit aliis à definito, multa siquidem inveniuntur, quæ inseparabilia sunt à subjecto, nec tamen sunt modi, forma siquidem in sententia Thomistarum est à materia divinitus inseparabilis, item passio à subjecto, totum apud nos à partibus, & tamen hæ non sunt entitates modales; ideò Hurtad. loc. cit. aliter modum definit, quod sit *actualis determiminatio rei indifferentis*, quæ etiam definitio non plene satisfacit, quia saltem explicitè, non declarat ejus inseparabilitatem, quæ tamen exprimenda erat in definitione, cum sit præcipua differentia, qua modus differt à re modificata; tum quia actus vitalis est actualis determinatio potentiæ ad objectum, & tamen etiam secundùm ipsum Hurtad. non est modus. Nec valet, quod ait ipse; actum vitalem se solo non determinare potentiam ad objectum, sed prius indigere unione à se distincta, qua copuletur potentiæ, & sic actum vitalem cum unione determinare potentiam ad objectum; non inquam sufficit, quia hoc ad summum probat unionem determinare potentiam ad cognitionem, non autem ad objectum, nisi media cognitione, unde à primo ad ultimum est ipsa cognitio, quæ actu determinat potentiam ad objectum, ut actualis ejus repræsentatio, non autem unio; sic etiam ultima dispositio introducta in materia est actualis determinatio materiæ ad talem formam, & tamen non est modus, & sic in multis aliis, ergo præfata definitio non sufficienter explicat essentiam modi; Arriag. proinde aliter definit modum *esse actualem informationem subjecti*, quæ sanè definitio deterior est aliis, quia bona definitio debet cum definito converti, hæc autem non convertitur, quia licèt omnis informatio subjecti sit modus, non tamen omnis modus est formaliter informatio subjecti; Probatur hoc assumptum, informatio subjecti non est nisi unio formæ cum subjecto; at præter unionem alii rursus modi reperiuntur in rebus, motus, ubi, actio, passio, &c. & licèt ii omnes modi seipsis uniantur subjectis idest per unionem eis realiter identificatam, ut paulò supra diximus; non tamen sunt formaliter uniones, nec sub ratione unionis sua afficiunt subjecta, sed suis propriis rationibus specificis; deficit etiam in hoc præfata definitio, quod nec ipsa expressè declarat, sed tantùm implicitè, inseparabilitatem modi à re.

146 Itaque dimissis his definitionibus potest modus extrinsecus definiri, quod est *forma necessariò subjectum afficiens dando illi aliquid, quod est extra essentiam totam, ut individuam, & existentem in rerum natura*, ita modum describit doctissimus Suarez cit. disp. 7. sect. 1. num. 16. forma stat loco generis; per hoc, quod subjectum afficit necessariò, significatur ejus inseparabilitas à subjecto, ita quod extra subjectum consistere nequeat; per hoc, quod dat aliquid, quod est extra essentiam totam, significatur proprium modi munus, quod est novam entitatem non afferre, sed præexistentem dumtaxat modificare; adeòut, ut dicebamus, non spectet ad essentiam rei; sed ad perfectionem, & complementum essentiæ; per id tandem, quod dicitur dare esse, quod est extra essentiam, ut individuam, & existentem; significatur discrimen, quod versatur inter modum extrinsecum, & intrinsecum, quia licèt modus intrinsecus ad quidditatem rei primò, & directè non pertineat, & rem supponat in sua essentia integrè constitutam, tamen non supponit eam individuam, & existentem, vel subsistentem, non est aliquis modus eam consequens in esse specifico, ut finitas, & infinitas, contingentia, necessitas, &c. hi namque sunt modi comitantes naturam rerum specificam; alii comitantur eam in esse individuali, ut gradus intensionis in qualitate; alii eam faciunt formaliter existentem, ut modus existentiæ; alii subsistentem, ut modus ipse subsistentiæ; at modi extrinseci nedum supponunt essentiam rei integrè constitutam, sed etiam individuam, existentem, & subsistentem, ac ut uno dicam verbo in toto suo complemento substantiali; & hæc est differentia vertens inter modum intrinsecum, & extrinsecum, quam Recentiorum nullus sufficienter explicuit, immò nec à longè insinuavit; cùm tamen modi intrinseci non sint Pura Scotistarum inventa, siquidem eos quoque admittit Thomistica schola cum D. Thoma quæst. 1. de verit. art. 1. & qu. 21. art. 1. Bann. 1. part. q. 11. art. 1. concl. 2. & 3. Fons. 5. Met. cap. 6. Suarez disp. 2. Met. sect. 6. nu. 7. & quotquot dixerunt ens contrahi per modos & non per differentias.

147 Ex declaratione modi extrinseci in rebus physicis facilè modo erit vestigiare naturam modi intrinseci in realitatibus Metaphysicis, sicut enim se habet modus extrinsecus ad res, ita se habet modus intrinsecus ad realitates hinc inde proportione servata; quemadmodum ergo dicebamus, modum extrinsecum non pertinere ad essentiam rei, sed potius ad complementum ejus, eique advenire jam individuatæ, existenti, ac subsistenti; sic in proposito dicimus modum intrinsecum advenire realitati, & naturæ jam in suo esse essentiali, & quidditativo constitutæ: & hoc sonat ipsummet modi nomen, quod innuit modum non pertinere ad esse rei, sed ad modum essendi, & non intrare quidditatem rei, sed ipsam circumstare; ita omnes Scotistæ præsertim formalistæ tract. formalit. Mairon. 1. d. 42. q. 4. Tromb. part. 2. art. 2. §. *Pro declaratione definitionis, quæ datur de modo intrinseco*, ubi docet cum cæteris Scotistis, modum intrinsecum in hoc à differentia secerni, quod non intrat quidditatem rei, & probat cum Mairon. cit. quia nullum posterius est de essentia prioris, sed modus intrinsecus est posterior quidditate, sicut intensio albedinis est posterior albedine, ergo, &c. tum quia res definitur secundùm se definitione quidditativa, ut abstrahit ab omni gradu, ut de eadem albedine constat, ergo gradus non est de essentia rei; ita etiam colligitur ex Doctore pluribus in locis, sed præcipuè 1. d. 8. q. 3. ad 1.

148 At instat Paulus Scriptor insignis Scotista 1. d. 3. qu. 1. modũ intrinsecum non alia ratione talem appellari, nisi quia intrat quidditatem rei. Resp. Tromb. cit. cum Mairon. dici intrinsecum, quia non intrat quidditatem rei. Sed sanè hac ratione potius dici deberet extrinsecus, & ideò melius occurritur non ea ratione dici intrinsecum, quia ad quidditatem pertinent, nam tunc omninò se haberet ut differentia, quod sæpius negat Doctor, sed dicitur intrinsecus, tum quia est realiter idem cum subjecto modificato, per quod distinguitur à modo extrinseco; tum quia est etiam cum eo intimior ipsa passione, ut expressè monet Doctor quol. 5. C. ubi dicit, quod *infinitas intensiva dicit modum intrinsecum illius entitatis, cujus est, sic intrinsecum, quod circumscribendo quodlibet, quod est proprietas, vel quasi proprietas ejus, adhuc infinitas ejus non excluditur*, qua de causa Scotistæ ajunt modum propriè non pertinere ad secundum modum dicendi per se, in quo passio dicitur de subjecto, sed ad primum modum, quia aliquo pacto pertinet ad quidditatem rei, quatenus perfectè, & adæquatè quidditas nequit concipi non intellecto modo intrinseco, non tamen attinet ad primum gradum perseitatis primi modi, nam intimiora sunt rei prædicata quidditativa, quam modi intrinseci, ut docuimus part. 2. instit. Log. tract. 1. cap. 3. quod ita declarari potest ex Scot. loc. cit. & omnibus Scotistis ibid. ubi distinguunt de duplici modo intrinseco, alter enim consequitur naturam specificam, & alter individuale esse; exemplum primi quantitas perfectionalis, quæ insequitur naturam specificam albedinis, ut albedo est, est modus ejus intrinsecus demostrabilis de ipsa natura albedinis, ut abstrahit ab omni esse individuali, quia considerando naturam albedinis in se, & in esse quidditativo, est nigredine perfectior, & iste modus intrinsecus idem est, quod finitas albedinis in suo gradu specifico, quem inter species universi tenent, & non potest albedo perfectè, & adæquatè intelligi in suo esse specifico, quia etiam essentialis illa perfectio intelligatur, quia illa nil aliud est, quàm ejus essentia in tali gradu in ordine entium; quia ergo nequit albedo perfectè, & adæquatè intelligi sine tali modo etiam in primo modo dicendi per se, in hoc sensu dicitur ad quidditatem rei attinere; hoc etiam adhuc clarius cõstat de modo intrinseco insequente esse individuale, scilicet de intensione, & remissione in qualitate, immò exemplum de isto attulit Doctor loc. cit. ad hoc declarandum; si esset, inquit, albedo sub decimo gradu, quantumcumque esset simplex omninò in re, posset tamen concipi sub ratione albedinis tantæ, & tunc perfectè conciperetur conceptu adæquato illi rei; vel posset concipi præcisè sub ratione albedinis, & tunc conciperetur conceptu imperfecto, & deficiente à perfectione rei, hæc Doctor, ex quibus constat, posse naturam saltem imperfectè: & inadæquatè concipi quidditativè, & quoad sua essentia prædicata sine modo, ideoque modum intrinsecum non esse inter prædicata quidditativa connumerandum; quia tamen nequit perfectè, & adæquatè concipi in primo modo sine suo modo intrinseco, & gradu perfectionali sibi debito, hoc pacto dicitur modus attinere ad quidditatem rei, & aliquo pacto prædicari in primo modo dicendi per se; non tamen in eo perseitatis gradu, quo prædicatur differentia, quia licèt sit intimior passione, extimior tamen est differentia ita etiam hanc rem declararunt ex Doct. c. Tatar. quolib. 6. §. *quantum ad secundum*, Posnaniens. 1. d. 2. qu. 1. dub. 2. ad 5. Smisinch. de Deo uno tract. 2. disp. 1. q. 1. n. 4.

149 Sed dices, Doctorem loc. cit. significare modum esse intimiorem etiam ipsa differentia, sic enim loquitur § *ad primum*, sub lit. Y differentiæ non dicunt modum realitatis alicujus generis, quia in quocunq; gradu intelligatur animalitas, non propter hoc invenitur rationalitas, vel irrationalitas esse modus intrinsecus animalitatis sed adhuc intelligitur animalitas in tali gradu, ut perfectibilis à rationalitate, vel irrationalitate. Resp. non defuisse Scotistas, hoc cõcedentes, ut refert Posnan. 1. d. 8. q. 3. disp. 1. hoc tamen minimè cõcedendum est, quia differentia cum genere constituit essentiã specificam, & modus intrinsecus consequitur eam jam constitutam, & Doctor loc. cit. non comparat differentiam ad id, quod constituit scilicèt rationalitatem ad hominem, sic enim nulli dubium est in constituto ipsam omninò præcedere modum intrinsecum; sed comparat ad animal, quod contrahit; cui utique priùs convenit

suus perfectionalis gradus intrinsecus, quam differentia, per quam contrahitur, verum si etiam ille suus modus intrinsecus conferatur cum differentia, quæ ipsum constituit scilicet cum sensitivo, palàm rursus erit differentiam præcedere modum intrinsecum, undè in generibus licèt præcedat modus differentiam divisivam, non tamen constitutivam.

150 Rursus ad enucleandam magis naturam modi intrinseci, docent Scotistæ modum non dicere propriam formalitatem, atque ideò non nisi formaliter negative à quidditate distingui, non autem formaliter positivè; sed quia hoc est difficilè captu, quare modus intrinsecus, si non est prorsus nihil, non & ipse propriam habeat conceptibilitatem, quæ suo modo etiam tribui solet ipsis negationibus, & privationibus; ideò variis modis, & non sine magna perplexitate id explicare conantur; omnes tamen in hoc denique convenire videntur, ideò modum intrinsecum non dicere propriam formalitatem, nec formaliter positivè à quidditate distingui, quia modus nequit perfectè, & adæquatè concipi sine re, cujus est modus; quæ explicatio non placet, quia ex hoc capite etiam res ipsa diceretur propria carere formalitate, & solum formaliter negativè à modo distingui; & ratio est, quia sicut modus non est perfectè, & adæquatè conceptibilis sine re, cujus est modus, ita etiam è contra res nequit adæquatè, & perfectè concipi sine suo modo intrinseco, ex Scot. loco citato Hoc ergo potiùs declarandum est per analogiam ad modum extrinsecum, undè sicuti de modo extrinseco dicebamus, quod in recto non appellatur res, & ens, quia seipso existere nequit in rerum natura sed semper petit affixum esse rei modificatæ; ita servata proportione modus intrensecus propriè non potest dici formalitas quia formalitas apud formalistas sonat rationem objectivam ex se adæquatè conceptibilem sine alia, modus autem nullatenus potest quidditativè concipi sine re, cujus est modus, cum dicat ordinem transcendentalem ad illam, undè suaptè natura petit concipi cum re, quam modificat; & rursus sicut distinctió rei, & modi ejus extrinsecis ponitur distinctio realis, sed veluti imperfecta ratione alterius extremi deficientis à ratione rei undè à Recentioribus appellatur distinctio modalis, ita in proposito distinctio quidditatis, & modi ejus intrinseci, dicitur formalis, licet quasi imperfecta ratione alterius extremi deficientis à ratione formalitatis, & ideò dici consuevit formalis negativa; quem autem loquendi modum observare debeamus, ne confusio contingat circa distinctionem modi extrinseci à re, & modi intrinseci à realitate, jam diximus disput. 1. Log. qu. 5. art. 2. in declaratione formalis distinctionis; itaq; modus intrinsecus ea ratione dicitur propria carere formalitate, & solum formaliter negativè ab essentia distingui, quia essentia sine modo potest aliquo pacto quidditativè concipi, licet non omninò perfectè, & adæquatè, sed modus nullo modo concipi potest quidditativè sine re, cujus est modus.

151 Quamvis autem fateantur Scotistæ, talem esse naturam modi intrinseci, attamen circa definitionem ejus non minus rixantur, quam Recentiores circa definitionem extrinseci. Modus intrinsecus definiri solet in schola nostra ex his, quæ habet Doctor loco citato 1. d. 8. qu. 3. ad 1. princ. & q. 4. §. *ad quæstionem, qui non variat rationem formalem rei, cujus est modus*. Cùm enim per id, cujus est modus, possit vel modificatum, seu contractum intelligi, vel constitutum ex modo, & modificato, disputant quomodo sit accipiendum in hac definitione; aliqui dicunt debere id intelligi non priori modo, idest respectu illius, cui advenit, sed posteriori scilicèt respectu ejus, quod constituit; & ratio est, quia si intelligeretur de ratione formali ejus, cui advenit, sequeretur, quòd gradus intrinsecus, & differentia essentialis non differrent, quia certum est, quod differentia essentialis adveniens generi non variat rationem formalem illius, sicut rationalitas non variat rationem formalem animalis; ita Tromb. Posnan. Smisinch. loco citato Tatar. 1. distint. 8. qu. 3. ad 1. princ. Vallon. & Magister Formalit. undè solum ex parte constituti restat discrimen inter differentiam, & modum, quod differentia variat rationem formalem constituti per ipsam, modus autem non variat rationem formalem constituti per ipsum; cujus rationem assignant, quia variare rationem alicujus est proprium formalitatis, modus autem intrinsecus nullam habet formalitatem; & ideò Auctor Formalit. juxta hunc dicendi modum assignat definitionem modi intrinseci, quod sit ille, qui *additus alteri non variat rationem formalem constituti*. Alii è contrà volunt id potiùs intelligi debere respectu modificati, seu contracti, non autem constituti, quia modus etiam in suo genere variat rationem formalem constituti per ipsum, nam sit constitutum per intellectum, & infinitatem aliquid, quod dicatur B, ita quod sit B. hoc totum intellectus infinitus, certum est quod per appositionem infinitatis constituitur B & per ejus remotionem destruitur; ergo variat ipsum, ita Bargius 1. d. 8. quæst. 3. §. *Quia si infinita sapientia*, ubi proindè erroris omnes relatos Scotistas insimulat in hac re, & graviter reprehẽdit Auctorẽ Formal. quod modũ definierit illum esse, qui nõ variat rationẽ formalem constituti, cùm Doct. nequaquam dixerit, quod non variat rationem formalem constituti, sed illius, cui additur, ejus tamen verba 1. d. 8. q. 4. § *Ad quæstionem*, ex quibus elicitur definitio modi, sunt ista, *infinitas non destruit formaliter rationem illius, cui additur*, & in hunc dicendi modum etiam inclinare videntur Lichet. & Vigerius 1. d. 8 q. 4.

152 Alii rursus ajunt hanc definitionem intelligendam esse de modis in genere, non de modis supra genus, quia finitum, & infinitum in quantitate, & qualitate non variant rationem quantitatis, vel qualitatis; variant tamen rationem entis, si in ente reperiantur. Alii tandem distinguunt de modis intrinsecis specificis, & individualibus, & ajunt definitionem illam de istis principaliter verificari, unde intensio, & remissio addita qualitati, augumentatio, & diminutio addita quantitati, non variant rationes earum; albedo enim intensa, & remissa sunt ejusdem rationis, similiter linea major, & minor; dicunt etiam applicari posse modis contrahentibus ens ad Deum, & creaturam, nullo tamen pacto convenire modis determinantibus ens creatum ad decem categorias, quia ita illud modificant, & determinant, ut simul cum ipso decem varias classes entium essentialiter distinctorum constituant; ita Meurisse has rixas conciliare tentavit lib. 1. suæ Met. qu. 11.

Dicendum tamen est, hanc definitionem rectè intellectam omnibus modis intrinsecis convenire, & re vera modum intrinsecum nec variare rationem formalem illius rei, cui additur, nec illius, quam constituit; Quod omnibus modis intrinsecis conveniat tam in genere, quàm extra genus, tam specificis, quàm individualibus ex eo patet, quia apud Doctorem, & formalistas de quibuscunque modis intrinsecis occurrat occasio loquendi, semper allatam definitionem assignant, immò eam Doctor assignavit præsertim occasione desumpta ex contractione entis per finitum, & infinitum, quo pacto contingere possit absque eo, quod ens sit genus, finitum, & infinitum differentiæ, ergo merum effugium est ad evitandas difficultates hanc definitionem intelligere solùm de modis in genere, non extra genus, vel de modis individualibus, non specificis, non multum verò curamus, num quoque competat modis dividentibus ens in decem prædicamenta, quia verè putamus ens ad illa contrahi per veras differentias. & non per modos, ut dicemus art. 3.

153 Ut autem intelligamus, quo sensu verum sit modum intrinsecum nec variare rationem formalem illius, cui additur, neque constitui per ipsum, sciendum est, Doctorem ita eum descripsisse, ut per talem notionem illum secerneret à differentia, atque ita ostenderet ens non contrahi ad Deum, & creaturam per differentias, licèt contrahatur per finitum, & infinitum; dicitur itaque differentia variare rationem illius, cui additur, quia illud removet à statu suo contrahendo ipsum ad inferiorem quidditatem; ut constat de rationali; cum advenit animali; modus autem non sic variat illud, quia cum non sit gradus quidditativus, non trahit ipsum ad inferiorem quidditatem, sed tantum quidditatem, cui additur, modificat; rursus dicitur quoq; differentia variare rationem formalem sui constituti, quia cum realitate contracta novam quandam naturam constituit, quam formaliter ingreditur, eamque essentialiter à quocunque alio distinguit; sed modus non constituit novam naturam, quia novum gradum quidditativum non affert, sed priorem modificat, ac determinat; id manifestè constat de gradu individuali, gradus enim quartus, vel quintus albedini additus non aliam naturam de albedine constituit, sed eandem determinat, & modificat; hoc totum declarari potest per id, quod Arist. de differentiis pronunciavit 8. Metaph. tex. 10. ubi ait juxta Doctoris expositionem, & aliorum quod differentiæ respectu quidditatum se habent sicut numeri, nam sicut addita, vel ablata unitate statim variatur species numeri, addita enim unitate ternario fit statim quaternarius, & sublata fit binarius, quæ sunt aliæ species à ternario, sic est in quidditate, & definitione rerum; exemplum sit substantia animata sensibilis, est quidditas, & definitio animalis, si addatur rationale statim fit quidditas hominis, si verò substrahatur sensibile, statim constituitur quidditas, seu definitio plantæ; non sic est de modo, nam additus, vel ablatus nunquam variat statum quidditativum rei, idque etiam probari potest ex analogia sæpius allata ad modum extrinsecum, modus enim extrinsecus in Physicis ideò dicitur seipso uniri rei, nec superaddita indigere unione, quia novam non affert entitatem unibilem, sed solùm modificat præexistentem; sic pariter in Metaphysicis modus non dicitur variare quidditatem, nec cui additur necquã constituit, quia non novam quidditatem secum affert, vel gradum quidditativum, sed præcedentem magis modificat, ac determinat; & hoc est, quod ajebat Mair. cit. 1. d. 42. q. 4. quod modus intrinsecus est ille, qui adveniens alicui nõ variat quidditatem, eo quod de se nullam quidditatem, vel rationem formalem dicit, quod quidem intelligi debet servata proportione, sicut de modo extrinseco dicimus, quod non habet propriam entitatem; undè his sic stantibus definitio modi sic debet intelligi, modus intrinsecùs est ille, qui additus alteri, idest ei, cujus est modus, non variat rationem ejus formalem, idest non facit aliam quidditatem nec destruendo priorem, nec contrahendo ad inferius, sed est precisè modus ejus inseparabilis omnimodè ab illa quidditatè, & sic ad verbum eam definitionem explicat 1. d. 13. qu. 1. in corpore quæstionis.

154 Contra hanc definitionem obiici solet, quia si modus non variat rationem formalem ejus, cujus est modus, sequitur, prædicamenta non inter se essentialiter distingui, quia ens non descendit in illa, nisi per modos, immò idem sequitur de Deo, & creatura, quia ens ad hæc contrahitur per modos; vel si hæc essentialiter distinguuntur abinvicem, jam modi variabunt rationem formalem rerum, cum non nisi per modos secernantur. Deindè accidentia communia non variant rationem formalem ejus cujus sunt acci-

dentia, album siquidem, & nigrum non variant rationem formalem superficiei; similiter differentiæ non variant rationem formalem generis; ergo tam accidentia communia, quàm differentiæ essentiales erunt modi intrinseci. Denique si hæc modi definitio significat modum non variare rationem formalem rei, quam afficit, ut distinctæ ab illo; hoc commune est omni formæ, & cuicumque entitati excogitabili; nulla enim reperiri potest, quæ variet rationem formalem alterius, à qua distinguitur, non enim potest, aliqua entitas per aliquid illi superadditum habere diversam rationem formalem constitutivam, aut diversam essentiam, ita arguit Ovied. controvers. 4. Metaph. punct. 5. contra Albertinum acceptantem hanc Scoti definitionem in prædicam. ad aliquid qu. 12. dub. 1.

155 Resp. neg. consequentiam quoad utramque partem, sicut enim ens finitum descendit in substantiam, & accidens per proprias differentias, ut dicemus artic. 2. ita etiam non tantùm per modos, sed per proprias differentias, esto nobis ignotas, distinguuntur, quod etiam tenent Canon. Bargius, & Vallon. loc. cit. ubi ait, hoc argumentum aliter solvi non posse; ad illud de Deo, & creatura dicendum cum eisdem Scotistis, quod essentialiter distinguuntur propriis quidditatibus non autem per finitum; & infinitum, nisi quantum ad nostrum modum confusè concipiendi, quia talis contractio non est à parte rei, & à priori, sed tantùm à posteriori per nostrum concipiendi modum cum fundamento in re, unde ait Tromb. ens finitum, & infinitum dupliciter sumi posse, fundamentaliter scilicet, & formaliter; primo modo considerata, inquit, essentialiter distinguuntur, & non præcisè ratione finitatis, vel infinitatis, sed essentiæ ipsæ, ad quas ista sequuntur, sibi psis essentialiter distinguuntur; quæ solutiones consonant supradictis de conceptu entis, & postea dicendis de ejus contractione. Ad 2. ait Mairon. cit. longè diversam esse rationem de modo intrinseco, & accidentibus, licèt enim albedo adveniens superficiei non variet rationem formalem illius, tamen quia rationem formalem dicit albedo, hinc est, quod ex ea, & superficie constituitur ratio formalis distincta à superficie, superficies enim alba formaliter distinguitur à superficie, non sic autem de modo, quia modus non dicit aliquam rationem formalem, & licèt ex eo, & quid constituatur aliquid distinctum ab altero, per se tamen ex ipso, & quidditate non constituitur aliquid formaliter, vel quidditativè distinctum à quidditate quia illud, quod addit tale constitutum supra quidditatem, non est quidditas, sed modus quidditatis; Vel clarius dicatur, quod sicut differentia ideò variare dicitur rationem formalem generis, ipsam à proprio statu dimovendo & trahendo ad inferiorem quidditatem, sic etiam accidens commune in suo ordine dicitur accidentaliter variare quidditatem, cui advenit, ipsam trahendo ad aliam speciem accidentalem, quod non facit modus intrinsecùs, quia est veluti gradus internus suæ quidditatis, & solùm ea ratione illam determinare dicitur, quia illam intra seipsam perficit; nam si concipi debet cum perfectione, quam possidet in toto ordine entium, necessariò concipi debet cum suo modo intrinseco; cui etiam accedit, quod accidens commune realiter distinguitur à quidditate, non verò modus intrinsecùs; quo etiam pacto à differentia secernatur, sufficienter declaratum est supra. Ad ult. jam ex Arist. 8. Met. 10. ostendimus, quo pacto differentiæ additæ quidditatibus, vel sublatæ illas variare dicuntur, sicut unitates additæ numeris, vel subtractæ eos variant, & in hoc sensu intelligitur, modus intrinsecùs non variare rationem formalem nec ejus, cui additur, neque constitui per ipsum.

ARTICULUS II.

Ens ad Deum, & creaturam per modos intrinsecos determinatur; ad substantiam verò, & accidens per differentias.

156 Conclusio hujus articuli quoad primam partem de contractione scilicet entis ad Deum, & creaturam per modos intrinsecos, & non per differentias, ponitur à Scoto pluribus in locis præsertim tamen 1. d. 8. qu. 3. ad 1. princ. & sequuntur Scotistæ omnes, ac etiam plures alii cum Scotistis defendentes unitatem, & præcisionem conceptus entis, quod ita probare solent ex Alensi 3. Met. quæst. unic. in tex. 10. utrum ens habeat differentias, quia contrahibile per differentias est extra conceptum illarum, ut constat de animalitate, & rationalitate, sed ens esse nequit extra sua contrahentia, quia per nihilum contraheretur; ergo contrahi nequit per aliquid habens rationem differentiæ, sed modi intrinseci. Hæc tamen ratio non est sufficiens, quia dubium assumit, ens nimirum formaliter includi in suis modis contrahentibus, quod fortè verùm non est, ut constabit quæst. seq. tum quia si ens includitur intrinsecè in suis contrahentibus, ejus contractionem non fieret per compositionem, in qua requiritur, quod una pars componens sit extra conceptum alterius partis, sed potius per majorem expressionem, ut dicebat Suarez, qui hac ratione præcisè talem excogitavit dicendi modum, cujus falsitatem mox ostendemus.

157 Scotistę probant, quia ens determinatur ad Deum, & creaturam per infinitum, & finitum, sed hæc sunt modi, & non differentiæ; ergo ens ad prædicta inferiora non determinatur per differentias, sed per modos intrinsecos; Major conceditur ab omnibus, probatur minor, quia, ut constat ex dictis artic. præced. differentia est realitas alia à realitate generis, quod determinat, modus autem est gradus realitatis determinabilis, sine quo nec existere, nec perfectè concipi potest; sed finitum, & infinitum non sunt realitates extra realitatem entis determinabilis, sed sunt gradus ens intrinsecè perficientes, sine quibus nec existere, nec perfectè concipi potest; ergo, &c. Major item constat ex dictis art. præced. hoc enim est præcipuum discrimen, quod Doctor loc. cit. assignat inter differentiam, & modum intrinsecum; Probatur minor, quia finitum, & infinitum intrinsecè modificant ens, illudque perficiunt intra sphæram propriæ realitatis, non extra; ut solet differentia perficere genus; unde conceptus entis sine hujusmodi modis est confusus, & imperfectus, & perfectus cum illis, quod Doctor explicat loc. cit. exemplo albedinis in ordine ad gradus individuales, qui eam ita perficiunt, ut eam non ad ulteriorem realitatem trahant, ut facit differentia genus, sed intra eam perficiunt.

158 Sed hæc ratio non plenè satisfacit, nisi benè intelligatur, & reddatur ratio, cur conceptus entis, & aliorum transcendentium per modos intrinsecos, contrahantur, non autem alii gradus prædicamentales communes; quis enim instare poterit, quod etiam substantia, quantitas, & relatio per suos modos intrinsecos contrahantur, & non per differentias? quod si respondeas substantiam contrahi per corporeum, & incorporeum, quantitatem per continuum, & discretum, quæ sunt differentiæ, & non modi intrinseci, quia in quocumque gradu concipiantur substantia, vel quantitas, non invenitur in eis corporeitas, vel incorporeitas, continuitas, vel discretio; hoc parum refert, quia etiamsi istæ concedantur esse differentiæ, & non modi, adhuc instabit ille, quod non per istas realitates contrahuntur substantia, & quantitas, sed per modos intrinsecos proprios. Neque etiam hanc difficultatem evitant, qui dicunt hanc determinationem entis per modos non fieri ad modum compositionis, ut fit in gradibus prædicamentalibus, sed ad modum explicationis, quatenus modi illi non ita modificant ens, quasi illud sit aliquid potentiale perfectibile per modos, & modi sint, quid actuale perfectivum hujusmodi determinabilis, sed quia illud magis explicant, & reddunt ex confuso distinctum, & ex imperfecto perfectum. Non, inquam, ita dicentes hanc difficultatem evadunt, quia præterquam quod etiam entis contractio fit per modum compositionis, ut mox probabimus; adhuc istud non satisfacit; nam adhuc instari poterit, quod etiam contractio conceptuum prædicamentalium communium fiat per modum solius explicationis, & non compositionis, undè numquam plenè difficultati satisfiet, nisi quousque assignetur ratio, cur contractio entis, & transcendentium fieri debeat per modos intrinsecos, non per differentias, & per modum explicationis, non compositionis, & non ita fieri debeat contractio graduum prędicamentalium.

159 Et planè discriminis hujus alia ratio reddi nequit, nisi quia conceptus prædicamentales ità determinantur per sua contrahentia, ut cùm eis compositionem veram conficiant Metaphysicam, ad quam necesse est, ut ratio contrahens, & contracta distinctas dicant realitates, quarum una sit per aliam perfectibilis, atque ideò una habeat rationem generis, & alia differentiæ, ex his siquidem compositio Metaphysica coalescit; conceptus verò transcendentes ita per sua contrahentia determinantur, ut non efficiant cum eis compositionem Mètaphysicam, atque ideò distinctas realitates importare non possunt, quarum una sit perfectiva, perfectibilis altera, ex quo factum est, ut dicatur transcendentium contractionem fieri per modos intrinsecos, & non per differentias; hæc est ratio, quam affert Doctor cit. 1. d. 8. qu. 3. ad 1. princ. ad ostendendum ens cum suis contrahentibus compositionem non facere, quia scilicet non dicunt distinctas realitates, unde subinfert esse contractionem potius per modos, quam per differentias, quia modus non addit distinctam realitatem illi, cui additur, & etiam quia non est contractio vera, & à priori; ut illa, quæ fit per differentias, sed potius facta per intellectum à posteriori cum fundamento in re, ut diximus n. 71. Hinc sequitur, ut ibi innuebamus, quod licèt in opinione negante realitatem entis benè salvetur ejus contractionem fieri per modos, & non per differentias, id tamen nequaquam salvari potest in opposita opinione realitatem entis asserente; quia si ens veram realitatem dicit Deo, & creaturæ communem antè quodcumque opus intellectus, consequenter per aliam realitatem sibi correspondentem in ratione actus contrahi debebit, quia cuicumque realitate contrahibili propria quoque realitas contrahens correspondere debet; Tum quia ideò genus dicitur contrahi per differentias, & non per modos, quia propriam dicit realitatem contrahibilem, cuicumque enim potentiæ proportionatus debet correspondere actus; ergo si ens ponatur propriam importare realitatem, jam per differentias contrahi deberet, & non per modos; Intantùm ergo benè dicitur ens per modos contrahi, & non per differentias, inquantum asseritur dicere conceptum inadæquatum, & non realitatem, & ex hoc benè occurritur instantiæ allatæ contra probationem conclusionis, & idonea redditur ratio, cur conceptus entis per modos contrahatur, conceptus verò generum per differentias, quia nempè isti realitatem præseferunt, non verò conceptus entis, unde si etiam conceptus entis ponatur realitatem præseferre, planè voluntarium est, dicere ejus contractionem fieri per modos, & non per differentias; & semper instantia jam allata urgeri poterit; unde concludimus, Scotistas tribuentes ex una parte realitatem enti, & ex alia asserentes ejus contractionem fieri per modos intrinsecos, & non per differentias, non consequenter loqui, quia talis contractio cum realitate entis non cõsistit,

160 Sed probatur ulterius contractionem entis per modos intrinsecos fieri ad modum compositionis saltem rationis, & non per modum majoris expressionis, ut ajebat Suarez, sic enim expresè docuit Arist. 4. Metaph. tex. 1. dum ait Metaph. speculari ens, prout ens est, & ea, quæ illi per se insunt, hoc est inferiora, ut multi exponunt, quæ sunt intra abstractionem Metaphysicam; ergo dantur aliqua, quæ insunt enti, ubi autem unum alteri inest, & non per omnimodam identitatem fit aliqua compositio; id etiam expressius docuit Scot. 1. d. 3. qu. 3. §. *ad quæstionem*, ubi duabus rationibus ostendit ens quidditativè non includi in ultimis differentiis, & propriis ejus passionibus; Prima est, quia alias in differentiis daretur processus in infinitum; altera quia in Physica compositione fit resolutio in actum ultimum, & potentiam ultimam, itaut actus nihil habeat potentiæ, nec è contra; ergo pariter, inquit, in competito ex conceptu determinabilis, & determinativi fiet resolutio, in conceptum determinabilem tantùm, & determinativum tantùm, qui est ultimæ differentiæ; jam constat ex hac secunda ratione in sententia Doctoris conceptum determinabilem entis facere compositionem cum determinativo sui modi intrinseci, unde in universum docet ratione talis compositionis omnia inferiora entis in conceptum ultimo determinantem, & ultimo determinabilem resolvi posse; ne verò quis putaret compositionem hanc, quam facit ens cum suo contractivo esse in toto rigore Metaphysicam, & ex natura rei, inferius 1. d. 8. q. 3. in replicis ad solutionem primi principalis §. *contra conceptus ille*, declarat talem compositionem non esse realitatum, sed conceptuum, neq; conceptuum adæquatorum, sed inadæquatorum, ac proindè potius esse compositionem rationis, & apud intellectum, licèt cum fundamento in re, & ideò inquit, *quamvis compositio apud intellectum sit conceptuum tamen est pro re extra*, & licèt textus ille in quibusdam originalibus signetur pro additione, in aliis tamen non signatur, & ab expositoribus Doctoris exponitur ut genuinus textus.

161 Secundo probatur rationibus, primò ex via distinctionis, nam ubi est distinctio inter aliqua plura, dum uniuntur, fit aliqua compositio inter illa juxta tenorem distinctionis, præsertim verò quando unum habet rationem determinabilis, & aliud determinativi; cùm ergo ratio entis saltem secundùm rationem distinguatur à suis inferioribus, & præsertim à contrahentibus, quia nec illa quidditativè includit, ut superius visum est, nec in illis quidditativè includitur, ut sequenti quæst. dicetur, sequitur necessariò, quod compositionem saltem rationis faciant, cùm uniuntur. Secundò probatur ex via præcisionis, quia præcisio fit per separationem plurium rationum, seu per resolutionem alicujus in plures conceptus, quorum unus est determinativus, determinabilis alter, sed non fit duorum separatio, nisi præcedente eorum compositione; si ergo conceptus entis præscindi, & separari potest per intellectum à conceptibus contrahentium, signum est cum eis quoque compositionem facere, quando contrahitur; eadem enim ratione, qua præcisio fit per separationem, eadem quoque ratione contractio fiet per compositionem. Tertiò probatur ex via divisionis, quia finitum, & infinitum dividunt conceptum entis, ut quid communius, & superius; sed divisio rationis superioris, & communioris fieri nequit, nisi ipsa uniatur, & aliquo modo componatur cum rationibus dividentibus, hoc enim pacto fit descensus superioris ad inferiora; ergo &c. Quartò idem ostenditur ex via universalitatis, quia magis universale fit minus universale acquirendo aliquem gradum essentiæ magis determinatum, sed hic acquiri non potest per majorem expressionem, seu explicationem ejusdem conceptus, sed per additionem alterius conceptus, minus communis, cùm igitur ens fit minus universale per contractionem ad Deum, vel creaturam, hoc utique fiet via compositionis, & additionis, non verò majoris expressionis; Major patet; Probatur minor, quia major expressio ejusdem conceptus non affert novum gradum essentiæ, sicut afferre debet modus contrahens, sed tantùm eundem conceptum magis explicat; tum quia si universale solùm contraheretur per aliquid magis expressum, quicquid tunc exprimeretur esset æquè universale, ac ipsum, quia extraheretur veluti ab ejus intrinseco, sicut de passione contingit, quæ est æquè universalis, ac ipsum subjectum, quia ab ejus intrinseco consequitur.

162 Et tandem probatur ex ipsa ratione contractionis, quæ cogitari nequit fieri per modum explicationis, sed necessariò per modum additionis, atque compositionis, quod ita evidenter deducitur, vel enim ens, quando per contractionem factum est Deus, vel creatura, dicit quid ampliùs, quam antea cum habebat esse præcisum, vel non; non secundùm, quia certum est, quod ens in esse præciso non dicit totum id, quod dicit Deus, vel creatura, neque enim dicit dependentiam, vel independentiam, sed se habet indeterminato modo; tum quia implicat aliquid crescere in esse, & non aliquid ei superaddi, ut constat de toto tam essentiali, quam integrali, non enim quinarius fit senarius, nisi aliqua ei addatur unitas; ergo ita quoque erit de toto universali, quod per contractionem non fiet minus universale, nisi ei aliquid addatur, & sic etiam erit de ente, quod ad inferiora non descendit, nisi per additionem talis gradus determinati entis, talis autem gradus est determinativus, & limitativus entis, ut sic; ergo talis additio erit aliqua compositio. Accedit, quod si contractio magis universalis ad minus universale fieri posset per modum, cujusdam expressioris conceptus, & per majorem explicationem, tunc definitum esset magis universale, & definitio minus universale, & illud posset per istam contrahi, quia differunt per magis, vel minus explicitum, quod enim dicit definitum confusè, hoc dicit definitio distinctè ex 1. Phys. 5. sed hoc est falsum; ergo ad contractionem rationis communis non sufficit major explicatio ejusdem conceptus, sed necessariò requiritur additio novi gradus essendi.

163 Tertiò adhuc specialiter probatur contra Suarez, & Meuriss. isti enim admittunt præcisionem, & unitatem conceptus entis; ergo parum consequenter dicunt contractionem entis ad inferiora fieri per majorem explicationem ejusdem conceptus, & non per compositionem; Probatur sequela, quia iste modus contrahendi ens ad illos pertinet, qui negant præcisionem conceptus entis; cùm enim secundùm ipsos inveniantur omnia entia in conceptu entis involuta, vel simul confusè concepta, vel sub distinctione, ajunt consequenter sufficere ad determinationem entis, quod concipiantur distinctè, ac determinatè illa, quæ prius concipiebantur in confuso. Tum quia adhuc minus consequenter ait Suarez loc. cit. disp. 2. sect. 6. n. 7. conceptum substantiæ, & accidentis esse æquè simplicem, ac conceptum entis, & irresolubilem in ulteriores conceptus, nam supra sect. 2. ejusdem disp. nu. 32. docuerat conceptum entis adhuc ad inferiora comparatum esse ab illis præcisum; sed hoc planè fieri nequit, nisi in inferioribus entis duo inveniantur conceptus distincti, quorum unus terminet comparationem alterius; ergo conceptus cujuslibet inferioris ad ens etiam ex confessione ipsius Suarez est in plures conceptus resolubilis. Denique ex ipso etiam discursu, quem facit Suarez ad declarandam hanc entis contractionem ad modum explicationis, palam colligitur intervenire compositionem, & additionem novi gradus essendi; ait enim loc. cit. id optimè explicari in ordine ad conceptus formales, quia nimirum conceptus entis formalis est confusus, & indeterminatus, quatenus non attingit aliquem determinatum modum entis; conceptus verò formalis talis entis determinatè repræsentat substantiam, v. g. vel accidens, quia repræsentat cum tali determinato modo essendi, & in ordine ad has repræsentationes per conceptus formales factas ait intelligi objectivam contractionem entis, sic nimirum ut illis conceptibus formalibus correspondeant duo objectivi simplices, & irresolubiles, quorum unus dicitur superior alio, solùm quia respondet confusioni conceptus formali; Ex hoc, inquam, colligitur compositionem intervenire in contractione entis, quia juxta hunc discursum prius concipitur sola ratio entis ab inferioribus præcisa, deinde concipitur peculiaris modus essendi; tunc quæro, an in prima repræsentatione reluceret hic modus essendi, vel non, si non, ut Suarez etiam fatetur; ergo in posteriori conceptu aliquid objectivè attingitur, quod in priori non attingebatur; ergo sicut conceptui formali entis additur alter, sic pariter de conceptu objectivo dicendum, unde tandem sequitur, quod sicut fit compositio conceptuum formalium apud intellectum, ita pariter uniuntur plures rationes objectivæ, quarum una est superior, altera inferior, quod sufficit ad compositionem rationis, quem prætendimus.

164 Quartò adhuc specialius probatur inconsequentia Meuriss. in suo modo dicendi, plus enim inconsequenter ipse loquitur, quàm Suarez, iste siquidem quamvis admittat unitatem conceptus entis, ejusque præcisionem ab inferioribus, non tamen admittit unitatem realitatis adæquatè conceptui respondentis, neque ejus præcisionem statuit omninò ex natura rei, ut facit Meurisse. At ipse respondet hæc omnia benè cohærere cum doctrina, quam tradidit de univocatione, & præcisione entis ex natura rei; cohærent primò (inquit) cum univocatione entis, quia rationem entis, quod hucusque probavimus esse univocum, volumus esse tantùm imperfectam, confusam, & indeterminatam, confusione, scilicet, & indeterminatione inferiorum, & modorum determinantium; cohærent etiam cum præcisione ex natura rei rationis entis ab inferioribus, cùm enim ens, ac ens infinitum distinguantur plusquam ratione, quatenus scilicet illa magis, vel minus expressa ratio, vel illa ratio nunc imperfecta, nunc perfecta reperitur etiam ut sic in conceptibus objectivis, fit, ut illa communis, & confusa ratio, ut communis, & confusa fit ex se præcisa a seipsa, ut distincta, & determinata, nam etiam ex natura rei gradus essendi prius potest nobis obiici, quam gradus essendi sic, vel sic, cohærent denique (ait) cum eo quod dicimus conceptum entis esse simpliciter simplicem, & conceptum entis infiniti, & entis finiti non esse adeo simpliciter simplices, quia conceptus entis, ut sic, est irresolubilis in plures conceptus; conceptus autem aliorum entium non sic sunt irresolubiles, immò verò resolvi possunt in conceptum determinabilem, & conceptum determinativum, quorum prior est conceptus entis, & alius est conceptus modi ejus.

165 Sed planè falsum est ista hæc simul cohærere; non quidem cum univocatione entis, ut ab ipso ponitur, quia si ratio entis est confusa, & indeterminata, ut ait ipse, nedum indeterminatione modorum essendi, sed etiam inferiorum; ergo non potest contrahi per modum dumtaxat majoris explicationis, sed necessariò id fiet per additionem novi gradus essendi; Probatur consequentia, quia contractio per modum solius explicationis determinat quidem quod est confusum, & indeterminatum confusione graduum intrinsecorum, & indeterminatione modorum, sed minimè sufficiens est ad determinandum, quod etiam indeterminatum est indeterminatione inferiorum; nam ad talem determinationem necessariò requiritur novus gradus essendi particularis; quod etiam ex ipsius doctrina confirmatur, nam q. 11. de modis entis concl. 4.

ideò ait determinationem per modum solius explicationis non sufficere ad contrahendum ens finitum ad decem prædicamenta, quia conceptus entis in ordine ad illa, non est tantùm confusus confusione graduum intrinsecorum, sed confusione etiam inferiorum, & partium subjectivarum, sed ens commune Deo, & creaturæ est etiam hoc modo confusum, ut hic ait, nedum scilicet confusione modorum, sed etiam inferiorum; ergo pro ejus determinatione non sufficit contractio dumtaxat per modum majoris explicationis; Neque cohærent cum præcisione, & distinctione conceptus entis natura rei à suis inferioribus, quia in omni schola, quæ præcisè differunt secundùm magis, vel minus explicitum, planè non differunt ex natura rei, sed tantùm ratione, & secundùm nostrum intelligendi modum, quia tota eorum diversitas non ex parte rei conceptæ, sed solùm ex parte intellectus concipientis je tenet; si ergo ens, & ens infinitum non differunt, nisi penes magis vel minus explicitum planè salvari nequit distinctio conceptus entis ex natura rei à suis inferioribus, & planè est omninò voluntariè dictum, & prorsus absque fundamento, quod ratio communis, & confusa sit ex natura rei præcisa, & distincta à seipsa, ut distincta, & determinata, nam si hæc distinctio oritur ex parte rei, non erit eadem ratio communis, & particularis; si oritur ex parte intellectus tantummodò clarius tandem rem repræsentantis, non erit distinctio ex natura rei, sed per intellectum. Quod autem gradus essendi, ut sic, prius obiici possit, quam gradus essendi determinatus, non infert contractionem entis per solam majorem explicationem ejusdem gradus entis, sed per propriam additionem gradus ad gradum; Nec denique cohærent cum resolubilitate entis finiti, & infiniti in ultiores conceptus, immò ex hoc, quod determinatio conceptus objectivi entis ad inferiora fit per modum expressionis conceptionis alicujus inferioris ad ens, sequitur utrumque conceptum tam entis, quam inferioris ejus, esse simplicem, & irresolubilem in duos conceptus, quia juxta hunc dicendi modum conceptus superioris, & inferioris non sunt nisi unicus conceptus modò magis, modò minus determinatus juxta majorem, vel minorem expressionem ab intellectu factam; unde quod hoc adhuc etiam minus consequenter locutus est Meurisse, quam Suarez; quia ille postquam statuit contractionem conceptus entis fieri per modum explicationis, æquè simplices posuit conceptus inferiorum, & superiorum quantum ad resolutionem in ulteriores conceptus, quod non fecit Meurisse, qui tamen considerare debebat, quod resolutio conceptus inferioris in ulteriores conceptus determinabilem scilicet, & determinativum arguit necessario compositionem realitatum, vel saltem conceptuum.

166 Quoad alteram articuli partem nimirum, quod ens ad substantiam, & accidens non contrahatur per modos, sed per veras, ac proprias differentias, colligitur ex Scoto ubicumque significat ens finitum, prout descendit in substantiam, & accidens, seu in decem genera, habere rationem generis, ita enim significavit 7. Met. q. 1. ubi inquit, quod omnis conceptus inferior conceptu entis transcendentis, & superior decem generibus dictus sit quid de ipsis est conceptus genericus; cùm ergo talis sit conceptus entis finiti respectu substantiæ, & accidentis, erit genericus; & 1. d. 8. q. 3. ideò excludit rationem generis ab ente transcendenti, quia non est conceptus limitatus, sed indifferens ad infinitum; & finitum; cùm ergo conceptus entis finiti sit limitatus, nihil est deficit quominus sit genus; & ibid. lit. H. aperte insinuat ens finitum esse supremum genus ad decem genera; postquam enim dixerat ens prius dividi in infinitum, & finitum, quam in decem genera, quia quod in hæc dividitur est ipsum ens finitum subdit, quod *quæ cumque conveniunt enti, ut indifferens ad finitum, & infinitum, vel ut est proprium enti infinito, conveniunt sibi, non determinatur ad genus sed ut prius; & per consequens, ut est transcendens, & extra omne genus*; quibus verbis significat eo ipso, quod ens est contractum ad finitum, statim determinatur ad constituendum genus, quod est ipsum ens finitum, inquit enim tunc determinari ad genus, & non ad genera; eandem quoque conclusionem Scotistæ nonnulli tuentur Bargius 1. dist. 8. q. 3. affignans definitionem modi intrinseci, ubi pro eadem citat Canonicum: item Vallon. in formalit. in explicatione definitionis modi intrinseci, pro eadem opinione Vigerius quoque cit. Franciscum de Marchia 1. d. 3. q. 3. ubi Bargius idem replicat, & Bonet. 1. Met. cap. 6. valde propendet in hanc partem expresè docens ens finitum ad decem genera per indifferentias, ac tandem in eam valde inclinat Meurisse loc. cit. concl. 4. licèt veratur apertè à communi modo loquendi recedere; Probatur primò quia nullum est inconveniens unum dumtaxat constituere prædicamentum rerum omnium creatarum, cujus supremum genus sit ens finitum, ut dicebamus disp. 6. Log. q. 1. siquidem ut ibi diximus ex Scoto pluribus in locis, divisio illa famosa in decem supremà genera non potest convincenti ratione demonstrari, sed sola auctoritate retinetur, quæ non debet prævalere rationi, Deindè quia si ens finitum ad decem genera contraheretur per solos modos intrinsecos, & non per differentias, sequitur decem genera non esse inter se essentialiter diversa, quia modi intrinseci ex dictis art. præc. non variant, nec diversificant essentialiter res, quas modificant, nemo autem est, qui non videat absurditatem consequentis, & hæc est potissima ratio, quæ relatos Scotistas adduxit à communi modo loquendi aliorum Scotistarum, unde inquit Vallon. hoc argumentum solvi non posse.

167 Rursus, quia in proposito mirabiliter militat ratio, quam urgebamus supra nu. 158. contra entis transcendentis contractionem per modos, non enim reddi potest ratio convincens; cur substantia, quantitas, qualitas, & cætera prædicamenta contrahi debeant, & determinari per differentias ad sua inferiora, & ens finitum per modos intrinsecos; neque enim in proposito de entefinito reddi potest ratio illa, quæ ibi reddebatur pro ente transcendenti sub n. 159. si enim apices prædicamentales ideò per differentias contrahuntur, & non per modos, quia talem dicunt habitudinem ad sua contrahentia, ut cum eis compositionem efficiant Metaphysicam, idem quoque de conceptu, seu realitate entis finiti dici poterit, & debebit, quia cum suis contrahentibus constituere debet naturas Metaphysicè compositas, & abinvicem essentialiter diversas. Demum nulla est ratio convincens in oppositum, ut mox constabit; ergo dicendum est, ens finitum ad decem prædicamenta determinari per differentias, & non per modos intrinsecos; & quia omnis bona divisio bimembris esse debet, vel saltem ad bimembrem reduci, melius est prius, ac immediatè dividere ens infinitum in substantiam, & accidens, & hoc in absolutum, & respectivum, & rursus hoc in intrinsecus, & extrinsecus adveniens, & sic deinceps, differentiæ verò contrahentes; ac immediatè ens finitum dividentes erunt perfeitas; & inalietas, illa cum realitate entis finiti constituet supremum genus in coordinatione substantiarum, & inalietas cum eadem realitate constituet supremum genus in coordinatione accidentium.

Addendum tandem est, quod sive ens finitum ad substantiam contrahatur per differentias, sive per modos, talia contrahentia aliquid positivum præferre debent, & non puram negationem, ut Soncin. ab initio citatus videbatur asserere, quod quidem luculenter ostenditur; quia substantia, & accidens si positivè conveniunt in una ratione communi, positivè quoque differunt secundùm proprias rationes; ergo supra conceptum entis finiti, in quo conveniunt, aliquod positivum addere debent; tum quia explorratum est præter rationem communissimam entis diversas reperiri essentias in coordinatione entium creatorum reales, & positivas, quæ etiam sunt principia passionum realium, & positivarum; ergo supra illam addunt determinatos gradus essendi positivos, & non negativos; tum quia etiamsi perfeitas substantiæ explicari solet per negationem inhærendi alteri, & rursus inhærentia, seu inalietas per negationem per se subsistendi, adhuc tamen negationes istæ supponunt in substantia, & accidente rationem positivam, in qua fundentur, quia ut docet Doct. 1. d. 23. q. 1. & 3. d. 1. qu. 1. & alibi frequenter negatio, quæ convenit subjecto necessario; & simpliciter semper ei convenit ratione alicujus affirmationis, ad quam sequitur, ut homini convenit negatio rugibilitatis, quia est rationalis; istæ autem negationes existendi in alio, vel per se subsistendi in substantia, & accidente repertæ utique in ipsa ratione entis fundari nequeunt, quia ista communis est ambobus, & quantum est de se utrutraque negatione præscindit; erunt ergo rationes particulares positivæ eis propriæ, quas addunt supra ens finitum, & istæ erunt differentiæ divisivæ entis finiti, & constitutivæ substantiæ, & accidentis.

In oppositum obiicitur Primò contra prædeclaratam entis contractionem ad Deum, & creaturam, quia vel id, quod contrahit, est ens, vel non ens, non primum, quia idem contraheret seipsum, si secundum; ergo ens contrahitur per nihil. Conf. quia cum natura superior contrahitur, opus est, ut formaliter excludatur à contrahentibus, quia si illam includerent, non amplius essent contrahentia, sed natura contracta, at nullum contractivum entis excogitari potest, quod si ens, ergo conceptui entis, ut sic, contractio repugnat.

168 Resp. hanc esse potissimam difficultatem, ob quam Thomistæ univocationem entis negaverit, ac unitatem conceptuum ejus, quia unitate negata nulla contractio entis est necessaria, quia quod ab inferioribus non abstrahit, utiqiad ea contrahi non indiget; itaq; Suar. loc. cit. quia nobiscum defendit unitatem, & præcisionem conceptus entis, respondet allatam difficultatem urgere, quia supponit contractionem entis, ad inferiora fieri per modum compositionis, ut sit contractio generum in prædicamentis, quæ suppositio falsa est, quia non est cogitanda entis contractio per modum compositionis, & additionis, hoc enim supposito procedit argumentum, quod illud enti superadditum vel est, vel non est ens, sed cogitanda est per modum majoris explicationis, modo supra explicato num. 139. sic enim intelligitur ille conceptus superior includi in inferioribus sine propria compositione inferioris, quia totum id, quod confusè concipitur in illo conceptu præcisè, reperitur in alio objecto expressius concepto, & in toto illo quacumque ratione consideretur, ac denique intelligitur determinatio superioris ad inferius, & additio inferioris ad superius non quasi per additionem partis ad partem; sed per solam majorem determinationem, vel expressionem, aut confusionem ejusdem rei in ordine ad diversos conceptus mentis. Sed hæc solutio Suarez ex dictis explosa manet, satis namque probatum est contractionem entis fieri non posse per modum solius majoris explicationis, sed necessario compositionem intervenire etiam ex ipso discursu Suarez, quem facit num. 7. quia si intellectus concipiendo ens, ut sic, non exprimebat rationem Dei, vel creaturæ, & posteà exprimit in alio conceptu; ergo priori conceptui superadditur alter, in quo aliquid exprimitur, quod prius non exprimebatur, & sic aliquid de eo novo advenit in esse objectivo, quod est entis contractionem fieri per modum additionis, & compositionis, non autem simplicis explicationis.

169 Respondent aliis apud eundem Suar. utique contractionem entis fieri per modum compositionis, & additionis, & cum quæritur an in modo contractivo includatur ratio entis, affirmativè respondent, dicuntque hoc non esse inconvenieus, quia ens est transcendens non autem alii gradus prædicamentales; & si quæritas, an modus ille contrahens sit in plures conceptus resolubilis; iterum affirmativè respondent, quia involvit rationem entis, & rationem modi, & consequenter ita posse in infinitum procedi, quia non est major ratio sistendi in uno, quam in alio; neque ab furdum reputant ponere hunc processum in infinitum, cùm sit tantum secundùm rationem, ac nostram præcisionem; inconveniens esset, si ponerentur conceptus ex natura rei distincti, quia oporteret fingere in quolibet inferiori entis infinitos modos ex natura rei distinctos, & in perfectione inæquales. Sed neque hæc solutio est approbanda, & reiicitur à Scoto 1. d. 3. q. 3. F. & G. quia processus in infinitum quocumque modo fiat, semper absurditates involvit, & ideò ait Arist. 3. Met. & 10. quod omnis differentia differentium debet reduci ad aliqua primo diversa, & 2. Met. cap. 2. text. 10. & 11. negat posse procedi in infinitum in prædicatis quidditativis, quarè concludit Doctor, quod sicut resolutio entium compositorum stat ultimò ad simpliciter simplicia scilicet ad actum ultimum, & potentiam ultimam, quæ sunt primò diversa, ita quod nihil unus includit aliquid alterius; ita oportet in conceptibus omnem conceptum non simpliciter simplicem resolvi in conceptum ultimò determinabilem, qui est conceptus entis, & in ultimò determinantem, qui est conceptus modi contrahentis, vel ultimæ differentiæ.

170 Huic igitur difficultati assignat Doctor quæst. 21. de Anim. num. 18. duplicem responsionem, in prima, quam etiam memorat 4. Met. quæst. 1. in corpore quæst. negat contractionem entis fieri propriè per additionem, quia ens tali indeterminatione est indeterminatum, ut in inferiora seipso statim, & immèdiatè descendat sine ullo addito, quam solutionem retulimus supra num. 24. Sed quia valde difficile est hoc declarare, aliam subdit, quam posteà confirmat 1. sent. d. 3. q. 3. concedendo ens defendere in inferiora, quod quidem etiam sit ens realiter, & identicè, non tamen formaliter; quod ita intelligi debet, ut ipse quoque modus contrahens sit quidem ens, non tamen ex se, sed ratione illius, quod coarctat; & contrahit, ipsum enim coarctando recipit esse ens, quatenus cum ente contracto identificatur in communi conceptu, quam quoque solutionem accipit ex integro Pasqual. disp. 37. cit. volens noleus, ita enim loquitur num. 6. & 7. ubi tandem concludit in solutione ad tertiam rationem, quod in hac contractione aliquid additur supra ens, nimirum illud limitativum entis, quod quidem quantum est de se, non includit rationem entis, nimirum prout se exhibet, ut limitativum, sed solùm quatenus illam recipit à ratione, quam contrahit modo explicato; & sub num. 8. explicat hanc contractionem exemplo materiæ, & formæ, quemadmodum enim materia est substantialis potentia, & per formam determinatur ad quam per actum, ut sit hæc, vel illa essentia physica; forma verò recipit à materia sustentatorem, sine qua non posset subsistere, ita enim ens determinatur à modis contrahentibus, ut tale, vel tale ens, modi verò recipiunt ab ipso, quod sint entia, & aliquid reale; hoc data opera adnotare volui duplicis de causa, primò ut ostenderem Pasqualig. non distare ab opinione Scoti quoad inclusionem entis in modis contrahentibus, quia si concedit modos entis non esse ex se, & formaliter entia, sed fieri entia ratione illius, quod contrahunt, ut ibi sæpè fatetur, jam in opinionem descendit Doctoris subtilis, qui in hoc præcisè sensu concedit modos entis esse entia; deindè quia inter omnes Auctores extrà scholam Scoti hunc solùm inveni, qui hanc veritatem cum Scoto fateatur etiamsi quasi invitus, quia Scotum arbitratur neque in hoc sensu conecdere, quod sint entia.

171 Secundò obiicit Meurisse contractionem entis per modos non fieri ad modum compositionis, sed explicationis, quod probat evidenti auctoritate Doctoris loc. cit. 1. d. 8. q. 3. ad 1. princ. ibi enim disertè docet conceptus contrahentes ens dicere modum intrinsecum ipsius contracti, & non aliquam realitatem perficientem ens; & conceptum entis, sine modo, esse conceptum communem, & confusum, sed cum modo, esse proprium, & perfectum; constat autem ex dictis art. præced. modum non determinare rem, cujus est modus per compositionem, & additionem, quia nullam addunt modi novam realitatem rei modificatæ, sed per solam explicationem, majoremque expressionem, quatenus conceptum illius realitatis magis explicant, & reddunt ex confuso distinctum, & ex imperfecto perfectum; Et hunc modum determinationis esse possibilem declarat ibidem Doctor exemplo albedinis; si esset albedo, inquit, sub decimo gradu intensionis, quantumcumque esset simplex, omninò in re, posset tamen concipi sub ratione albedinis tantæ, & tunc perfectè conciperetur conceptu æquato illi albedini, ut tantæ, vel posset concipi præcisè sub ratione albedinis & tunc conciperetur conceptu imperfecto, & deficiente à perfectione rei; conceptus autem imperfectus posset esse communis illi albedini decem graduum, & alii, & conceptus perfectus esset conceptus proprius hujus, vel alterius albedinis; & eandem habet doctrinam 1. d. 3. q. 1. §. *quarò dico*.

172 Resp. quam vis iste locus in sola verborum superficie consideratus possit favere opinioni Suarez, & Meurisse. quod contractio entis fiat per modum explicationis, & non compositionis, nequaquam tamen censendum est Doctorem in ea fuisse sententia, quod non solùm constat ex dictis num. 160. sed præsertim ex solutione assignata ad præcedentem difficultatem; ut enim illi occurreret dixit ens non includi quidditativè in modis contrahentibus, quod quidem dicere opus minimè erat, si eam contractionem fieri putasset solummodo per modum simplicis explicationis, immò Suar. & alii eum dicendi modum elegerunt, ne cogerentur excludere rationem entis à modis contrahentibus, videbant enim quod admittentes contractionem entis per modum compositionis, & additionis, ut consequenter loquerentur, etiam exclusionem rationis entis à modis contrahentibus admittere cogebantur; cùm ergo Doctor asserat ens non includi formaliter in illis, evidens inditum est voluisse entis contractionem fieri per modum compositionis, & non explicationis, alioquin sine necessitate asseruisset illud, in quo ut ait ipse Meurisis. q. 11. ab initio ab omnibus ferè derelinquitur ob asserti difficultatem; Ne ergo decipiamur ex loc. cit. advertendum est Doctorem ad declarandam entis determinationem ad sua inferiora ibi dixisse fieri per modos, & non per differentias, ut ostenderet ens, & contrahentia sua non importare diversas realitates, neque cum eis Metaphysicam facere compositionem, neque esse contractionem, & determinationem à parte rei, & à priori, sed per intellectum, & à posteriori, qualis esse solet contractio, quæ fit per modos, quemadmodum declaravimus n. 159. ut ex his concluderet ens non esse genus, neque compositionem in Deo sequi ex hoc quod ens ponatur univocum Deo, & creaturæ, & ad hoc ipsum suadendum adduxit exemplum illud de albedine, quod ideò sumendum est, non ut in omnibus simile, quia tunc non esset exemplum, sed omnimoda paritas, & identitas; quod autem non sit accipiendum, ut par in omnibus, ex eo constat quia albedo à suis gradibus præcisa, ut sic remanet confusa confusione graduum intrinsecorum, non autem partium subjectivarum, quia gradus non sunt partes subjectivæ illius albedinis; ens autem præscindens à finito, & infinito nedum manet confusum confusione graduum intrinsecorum, sed etiam partium subjectivarum, atque ideò ad ejus contractionem non sufficit determinatio per modum solius explicationis, quemadmodum sufficit ad tollendam confusionem albedinis præcisè à gradibus suis individualibus; sed necessaria est determinatio per modum compositionis, & additionis, quia nec aliter, nec alio modo superius potest ad sua inferiora descendere.

Tertiò ad idem obiicit Suarez probando exemplis hunc modum determinationis per modum solius explicationis esse possibilem, nam cum dividimus quantitatem in bicubitam, & tricubitam non potest intelligi, quod conceptus bicubitæ quantitatis resolvatur in conceptum quantitatis, & bicubiti, quia impossibile est concipere bicubitum non concepta quantitate, signum ergo est illos duos conceptus solùm distingui, sicut expressum, & confusum; Idem ferè est in conceptu caloris, & caloris ut octo, cujus signum etiam est, quod conceptus communis caloris non solùm includitur in toto calore, ut octo, sed etiam in singulis gradibus ejus, cum ergo dicitur calor, ut octo, non additur modus distinctus faciens compositionem cum calore, ut sic, sed exprimitur, & concipitur calor prout est in re.

173 Resp. non esse eandem rationem de quantitate contracta per bicubitum, & tricubitum, & ente contracto ad creatum, & increatum, substantiam, & accidens, quia ratio bicubiti non importat novum gradum quantitatis, sicut importat Deus, & creatura, substantia, & accidens novum gradum entis, sed solùm quamdam dicit mensuram quantitatis, quæ non est quid à quantitate diversum, sed est quantitas ipsa cum tanta extensione, vel tanta; Ad aliud exemplum de calore constat etiam ex solutione ad argumentum præcedens non adesse omnimodam paritatem, quia calor non respicit suos gradus ut inferiora, & partes subjectivas ejus, sed potius ut partes integrales ejusdem entitatis caloris, ens autem respicit Deum, & creaturam substantiam, & accidens propriè ut inferiora sua, & partes subjectivas.

Quartò probat Meurisse ens in prædicamenta descendere per modos, & non per differentias, primò auctoritate Aristot. 8. Met. 16. dicentis ens statim seipso esse substantiam, quantitatem, ac cætera prædicamenta, non expectans aliud faciens seipsum naturas prædicamentales, non potest autem explicari quo pacto sit statim quid, quantum, & quale, nisi quia seipso idest per modos sibi intrinsecos, ut ibi Doctor exponit, statim fit, quid, quantum, & quale, & non per differentias additas. Deindè probat ratione, quia differentia omnis distinguitur formaliter simpliciter à suo genere, modi autem illi per se, & in alio non distinguuntur formaliter simpliciter ab ente; tum quia illud, quod natum est contrahi per veras differentias, debet esse longè minus confusum, quàm sit ens contrahibile per hos modos, quod licèt sit unum, tamen est adeò confusum, ut modi illi censeri debeant potius rationes explicativæ istius confusi, quam contractivæ istius unius.

174 Resp. auctoritatem illam ex 8. Metaph. 16. etiam à Thomistis adduci ad destruendam illam sententiam conceptus entis, cui proindè satisfecimus superius nu. 28. ubi diximus ita exponi à Doctore ibidem, ut Arist. intendat ens non defecendere in prædicamenta per aliquid ab eo realiter distinctum, quod benè salvatur sive ponatur contrahi per differentias sive per modos, quia neutrum istorum realiter distinguitur à natura contracta; dixit autem Scotus ibi, ac interdum alibi contrahi per modos, ne videretur recedere à communi opinione, attamen juxta ejus principia sentiendum est contrahi per differentias; vide loc. cit. aliam quoque expositionem illius

textus Alexand. Aphrod. Ad rationem dicendum, quod licet illi modi per se, & in alio non distinguerentur formaliter ab ente; ut sic, tamen ita distinguuntur ab ente finito, respectu cujus potius rationem habent differentiarum, quam modorum vel saltem eas nobis circumscribunt; quia cum ipso varias classes entium essentialiter distinctorum constituunt, quod modis convenire non potest; & rursus quamvis confusio entis transcendentis ea fit, ut contractionem differentiarum non patiatur, quia non importat realitatem, sed solùm conceptum inadæquatum, tam confusio entis finiti non est tanta quo minus talem sustineat contractionem, immo cum dicat realitatem finitam, & limitatam pluribus communem, satis consentaneum est, ut per alias realitates sit contrahibilis, quæ habeant rationem differentiæ, & non puri modi, alias rationes contra hoc militantes vide disp. 6. Log. quæst. 1. ibid. solutas; & eodem modo solvi possunt rationes Doctoris qu. 4. prædicament. quibus ibi oppositum aliquando defendit, nam coincidunt cum allatis.

QUÆSTIO VII.

An ens sit de essentia omnium, tanquam cujuscunque formali, & quidditativo conceptu includatur.

175 APud omnes nemine sanæ mentis excepto satis exploratum est ens includi in formali, & quidditativo conceptu omnium eorum, quæ directè respicit ut inferiora, ideòque Doctor 1. d. 3. q. 3. art. 1. luculenter docet ens quidditativè includi in omnibus generibus, speciebus, individuis, & partibus essentialibus istorum nempè materia, & forma, & in ente increato, cujus ratio est, quia prædicatio superioris de inferiori semper est quidditativa; Sed difficultas est de iis, quæ respicit ut contrahentia, vel proprias passiones, ac denique de ultimis rerum differentiis. Doctor namque ibi. de his omnibus affirmare videtur, quod non sint entia formaliter, quasi ratio entis in eorum conceptu formali, & quidditativo directè includatur, sed tantùm identicè, & realiter, quia prædicatio contrahibilis de contrahente, & subjecti de passione solet esse denominativa, non quidditativa, ut cum dicimus rationale est animal, sensibile est animal; Quæ quidem Doctoris sententia adeò difficilis, ne dicam chimericam, visa est in omni schola, ut omnes eam deserant, & impugnent tùm Veteres, tum Moderni, & acriter insequuntur, tanquam inexplicabile quoddam facinus in Philosophia patrasset, ut ait Meurisse lib. 1. suæ Metaph. qu. 6. quia si modi, passiones entis, ac ultimæ rerum differentiæ non includunt entis contepcum quidditativè, jam erunt nihil, sed si sunt nihil, quo pacto extrcere poterunt munera modi, passionis, & differentiæ, quæ sunt realia? ita contra Sotum clamant Thomistæ, Avverroistæ, & Nominales omnes.

176 Sed quod mirabilius est, & magis deplorabile, est, quod etiam multi ex nostra schola his clamoribus perterriti, aut Doctorem, communemque Magistrum omninò dixerunt, ut Jo. de Bassolis 1. d. 2. 8. aut sinceram, & genuinam ejus sententiam proferre non audent; ajuntque exteros Scotum non intellexisse, quia non fuit mens ejus excludere rationem entis ab intrinseco, & essentiali conceptu modorum, passionum; suarum; ac ultimarum differentiarum; neque negat de his omnibus prædicari in quid prout ly, *in quid* dicit prædicatum pertinens ad essentiam rei primo modo dicendi per se; sed negat prædicari in quid prout dicit prædicatum quidditativum, quod habet rationem totius, & determinabilis, & communicabilis inferioribus; quia tunc ultima differentia adhuc esset divisibilis, & modi non haberent conceptum simpliciter simplicem; undè in illis solum includitur, ut determinativum, quia illa differentia, & modus non exercet, nisi munus determinandi, in passionibus verò includitur, ut in ultimum terminum suum, undè nec ipsæ includunt ens quidditativè, sed solum qualificativæ, ut ultimæ extremitates entis, atque ideò prædicatio entis de modis, passionibusque ejus, ac ultimis rerum differentiis non est prædicatio in quid, sed in quale; Hinc aliqui distinguunt duplicicem entis considerationem scilicet ens quid, & ens quale; ens quid dicunt esse ens contrahibile, & potentiale ad inferiora; ens quale dicunt esse ens actuans, ac determinans, seu contrahens; & dicunt ens quid non includi in modis, & ultimis differentiis, & juxta hunc sensum procedere rationes Scoti 1. d. 3. q. 3. §. *ad quæstionem* cum ait ex hoc sequi processum in infinitum, quia si differentiæ ultimæ includerent ens in quid conveynirent in illo, & rursus differrent inter se; non utique per id, in quo conveniunt; ergo aliquo alio quo differunt; rursus de illo modo differentiæ inquiretur, & sic in infinitum: debet ergo tetminari iste processus in aliquo, quod non includat ens in quid, licet sit ens quale; & hunc dicendi modum sequuntur passim Recentiores Scotistæ, sic enim facilè pondus rationum adversantium evadere putant, quia Scotus juxtà hanc explicationem non excludit ens omninò à ratione intrinseca modorum, passionumque suarum, & ultimarum differentiarum, sed solùm exclusit ens quid ab eis, non ens quale, ita Faber theor. 95. cap. 4. & 7. Met. disp. 2. cap. 2. Cavellus in annot. ad quæst. 21. de Anim. concl. 2. Meurisse loc. cit. Mesner. disp. 2. de æquivocis quæst 1. & seq. Contaren. quæst. de Univoc. entis cap. 5. Hinc Faber loc. cit. non distinguens prædicatum univocum à prædicato, quod prædicatur univocè, docet ens univocè prædicari nedum de Deo, & creatura, substantia, & accidente, sed etiam de ultimis differentiis, modis intrinsecis, & passionibus ejus; licet de his non prædicetur uniuocè in quid; & hoc ex probat, quia Doctor docendo ens univocè dici de Deo, & creatura, substantia, & accidente, consequenter docet univocè dici de omnibus per se intelligibilibus, & ob id de ultimis differentiis, modis intrinsecis; & passionibus entis, cum omnia per se intelligibilia sub illis quatuor membris contineantur.

177 Præterea quidam alii Scotistæ concedunt ens posse univocè dici de ultimis differentis eo modo, quo dicitur de Deo, & creatura, quia ut sic dicit conceptum inadæquatum nullam preseferens realitatem; non tamen eo modo quo dicitur de decem prædicamentis, quia ut sic dicit conceptum adæquatum, & realitatem; repugnat autem ultimis differentiis convenire in realitate, cum in ea sint primò diversæ, & in hoc sensu procedere rationes Scoti 1. d. 3. q. 3. arbitrantur, ita sic. het. 1. d. 26. q. un. §. *sed contra*, ubi Doctor manifestè concedit ab ultimis differentiis, & constitutivis abstrahi posse ab intellectu inadæquatè concipiente rationem communem in quid, & alii nonnulli ex nostra schola; imhas autem ac similes phantasias non alia de causa devenire Scotistæ, nisi ut vim declinarent rationum adversantium, quæ illis nimis urgentes vitæ sunt, ideòque si non ex toto, saltem ex parte Adversariis manus dare voluerunt, & potius Doctorem nostrum in eorum opinionem trahere, quam illum, ejusque sententiam, quæ verissima est, & rationabilissima pro virili defendere.

ARTICULUS PRIMUS.

Resolutio Quæsiti.

177 PRo resolutione quæsiti dicendum est, ens non includi in formali, & quidditativo conceptu modorum ejus, ultimarum differentiarum, ac denique passionum suarum, atque ideò ens de illis non prædicari in quid, etiam ut ly *in quid* dicit prædicatum pertinens ad essentiam rei in primo modo dicendi per se; sed tantum realiter, & identicè, undè respectu illorum est quidem univocum prædicatum, sed non univocè dictum. Conclusio quoad omnes partes est Scoti q. 21. de Anim. 1. d. 3. q. 3. ar. 1. & d. 8. q. 3 quem juxtà sensum positæ conclusionis intelligunt & sequuntur vetustiores, & candidiores Scotistæ. Canon. 1. Phys. quæst. 3. concluf. 6. Tromb. 4. Met. quæst. 2. ad. 1. princ. & tract. Formalit. part. 1. art. 2. Auctor formalit. art. 1. princ. ubi omnes Formalistæ Mairon. trac. de Univoc. entis quæst. 4. Ant. And. 4. Met. qu. 3. Zerbius ibid. quæst. 1. concl. 3. Rada part. 1. contr. 21. art. 2. & alii Scotistæ vetustiores passim; quamvis autem Doctor hactenus fuerit solus in hac conclusione; modò tamen incipit habere sectatores, omnes enim Recentiores ex Societate docentes ens esse purum univocum, & habere rationem generis respectu suorum inferiorum, docent consequenter esse extrà rationem formalem suorum contrahentium ad instar aliorum generum, sic consequenter discurrit Arriag. disput. 11. Log. sec. 3. ubi concl. 2. tenent ens non transcendere differentias, & modos; verum tamen est hoc assertum ab eo non defendi, sicut à nobis, ipse enim tuetur illud juxtà sententiam admittentem solas præcisiones formales; nos autem juxtà illam, quæ præter formales admittit quoque objectivas, quæ est sententia communis in schola Realium; eandem quoque sententiam quoad modos intrinsecos amplexus est Fonsec. 5. Met. cap 6. q. 6. sec. 2. designans aliud esse ens, alios esse modos rerum; & asserit non omnes modos esse entia, sed quosdam dari qui sunt puri modi, & non sint entia, & affert exemplum modorum intrinsecorum, de quibus hic loquimur; eandem quoque tenetur sequi Pasqualigus, ut demonstravimus ex ejus discursu n. 170. licet ipse protestetur oppositam; etenim falsum est, quod ipse ait disp. 38. sec. 1. nu. 1. hic sermonem esse de modis prout subsistunt in se, non autem prout habent rationem limitativi, & secundum id, quod exhibent enti, quando ipsum contrahunt. Nam cum hic loquamur de modis ens contrahentibus secundum propriam eorum formalitatem; hæc autem in eo consistat; quod sint determinationes, & taleitates entis, consequenter hic termo est de ipsis secundum quod habent rationem limitativi; juxtà quam rationem etiam ipse concedit, quod non includunt formaliter rationem entis disp. 37. sec. 3. probatur autem nostra conclusio discurrendo per singulas ejus partes.

179 Primò probat de modis intrinsecis, quod non sint formaliter, & quidditativè entia, adeòut directè includant rationem entis in suo quidditativo, ac formali conceptu, deducitur autem probatio ex dictis q. præced. art. 2. cùm enim contractio, & determinatio entis per modos non fiat ad instar solius explicationis; sed compositionis, & additionis; sequitur necessariò, quod ratio contracta sit extra rationem contrahentis, consequentia patet intantum enim genus cenletur esse extra rationem differentiæ, quia contractio generis per differentias fit per modum compositionis, & additionis, & ratio est, quia si ratio contrahens non esset aliquo pacto extra rationem contractam, nulla fieret compositio, nam compositio petit, ut una pars sit extrà aliam compartem, cum igitur conclusum sit supra, contractionem entis per modos fieri ad instar compositionis, & additionis, consequenter asserendum est, extrà rationem formalem contrahentium remanere; Tum quia si quis defendere posset contractionem entis per modos fieri per compositionem, & adhuc includi in suis contrahentibus, idem quoque eadem ratione posset de contractione generis per differentias tueri; sed neutrum defendi potest, quia ad rationem com-

compositionis necessariò exigitur, ut pars sit extrà aliam compartem; & ideò qui asserunt rationem entis in suis quoque contrahentibus essentialiter imbibi; consequenter ejus contractionem ponunt per modum simplicis explicationis, & majoris expressionis, non autem compositionis, vel additionis.

180 Deindè probari potest ex proportione modorum intrinsecorum entis ad differentias aliorum generum, quia ut notavimus disp. 5. Log. quæst. 3. art. 3. quantum attinet ad exclusionem contracti à contrahentibus, eadem ferè militat ratio de differentiis respectu generum, & modorum respectu entis; undè rationes omnes ibi adductæ ad probandam exclusionem generis à differentiis contrahentibus, hic pariter ex integro applicari possunt ad ostendendum exclusionem rationis entis à modis ipsum contrahentibus; ac eædem prorsus difficultates, quæ fiunt contra exclusionem entis à modis, fieri pariter possunt contra exclusionem generis à differentiis; sicut enim hic quæritur, an præcisio conceptu entis, modi ipsum contrahentes sint entia vel non entia, ita de differentiis in genere relationis quæri poterit, an præcisio conceptu relationis sint formaliter relativæ, vel absolutæ; & in genere quantitatis an sint extensæ, vel non extensæ, & sicut ibi respondetur de illis differentiis, ita quoque in proposito responderi poterit de modis entis. Neq; valet disparitas, quam affert Aversa q. 3. fuæ Philosoph. sect. 4. ad 1. objec. quod substantia, quantitas, relatio &c. sunt quædam determinata entium genera, & ideò benè dari posse modos substantiæ, qui non sint substantiæ, & sic de aliis, at non poterunt dari modi entium, qui non sint entia. Non valet, inquam, quia non minus inconvenit dari in genere substantiæ differentias, quæ non sint substantiæ; & in genere quantitatis longitudinem, & latitudinem, & profunditatem, quæ non sint extensæ; & in genere relationis differentias, quæ non sint relationes; quam in genere entis ejus modos non esse entia, qua de causa ipse Aversa opinatus est etiam quædam genera non perfectè à suis differentiis præscindere, quasi non minori necessitate imbiberent genus, quod contrahunt, quam ipsam rationem entis; Tum quia etiamsi modi non includant ens in suo formali conceptu, non proindè dici potest, quod non sint entia, ut ipse deducit, simpliciter, & absolutè; quia sunt entia realiter, & identicè; ac quod ad summum deduci potest, quod non sint entia formaliter, quia ex sua ratione formali non tam sunt entia, quam talitates entis; Quemadmodum ergo in aliis generibus non prædicatur genus de suis contrahentibus formaliter, & quidditativè, sed solum denominativè, nam in genere substantiæ ejus differentiæ non dicuntur formaliter substantiæ, sed substantiales; in genere relationis non dicuntur relationes sed relativæ, & sic de aliis, ita in proposito in genere entis modi ejus entia formaliter, & quidditativè dici non debent, sed solum denominativè, idest entales, ut cum Doctore barbaro utar vocabulo ad melius tem declarandam.

181 Denique probatur ex proportione modi intrinseci ad extrinsecum, quam declaravimus quæst. præced. art. 1. omnes namque Recentiores rotundo ore fatentur modum extrinsecum non habere propriam entitatem, quia non est entitas, sed entitatis modus; non esse propriè rem, sed esse modum rei; & cum ipsis obiicitur id, quod à nihilo contradistinguitur esse rem, esse aliquid, & ens; dicunt hoc falsum esse in rigore loquendo, quia præter res dantur etiam modi reales, undè licèt modus non sit res propriè loquendo, est tamen aliquid rei, seu aliquid reale, ita de modo extrinseco Recentiores discurrere solent, ut videri potest apud Pasqualigum tomo secundo Metaphysicorum, disputatione 51. sectione tertia ubi ad ostendendum, quo pacto modus extrinsecus sit quid reale, dicit numer. 4. dupliciter contingere posse, quod aliquid sit reale, vel tamquam res, & entitas, vel tamquam aliquid de ipsa re, & entitate, esse autem reale hoc secundo modo nihil aliud dicit, nisi fundari in realitate rei; non autem dicere propriam entitatem, undè consequenter non dicit esse aliquid reale in seipso, sed in alio: licèt ergo modus non dicat realitatem, nec entitatem, non sequitur quod simpliciter non sit aliquid reale; sed solum quod non sit aliquid reale in seipso, adhuc tamen est aliquid reale in alio, nempè in re, cujus est modus, est enim entitas rei prout tali vel tali pacto se habet, undè sufficit, quod sit quid reale prout involvit entitatem subjecti; quia adhuc stat, quod sit aliquid reale à parte rei; ita Pasqualig. ibid. ex communi modo dicendi Recentiorum; Sed fane tota hæc doctrina est ipsamet, quam nos adhibemus in proposito, in declarando naturam modorum entis, quidem ipsi non habent intrinsecè propriam entitatem, cum re vera non sint entia, sed modi, & talitates entis, atquè ideò non dici debent res, sed reales; non entia, sed entialia; non ens, sed aliquid entis, adeòut in tantum quid reale dicantur, inquantum identificantur enti quod contrahunt in communi constituto ex ipsis, si ergo ita Adversariis discurrere licet de modis extrinsecis, cur adeò acriter abominantur in nobis eandem loquendi modum in materia de modis intrinsecis? notetur ergo benè hæc doctrina, quam tradunt de modis extrinsecis, ex ea namque adamussim omnia eorum argumenta intendimus inferius repellere, ac retorquere.

182 Secundo ad tollendum effugium Scotistarum distinguentium de ente quid, & quale, dicentiumque ens, ut quale, & determinativum includi in modis contrahentibus, non autem ens, ut quid; Probatur hoc falsum esse, quia hoc ens quale distinctum abente quid est merè fictitium excogitatum dumtaxat ad eludenda argumenta opposita, nam vel: hoc ens quale includit ens quid, vel non includit; si sic, ergo quidditativè, & essentialiter erit ens; id enim est includere ens in quid, & sic modi entis erunt ens quid, & non quale dumtaxat. Si non; ergo nihil erit, quia ens quid, seu aliquid, est illud, quod opponitur nihilo, & recedit à nihil. Si dicas etiam ens quale opponi nihilo. Contra est, qui, tunc ens, quid, & ens quale conveniret in hoc, quod est aliquid esse in rerum natura à nihilo contradistinctum; undè de hoc conceptu communi ad ens quid, & quale inquiri poterit, quomodò intrinsecè includitur in utroque siquidem utrumque habet intrinsecè, & formaliter esse extrà nihil, & ipsi nihil opponi. Tum quia si modi aliquo pacto includerent rationem entis essentialiter, sive per modum quid, sive qualis, tunc ejus conceptus non foret simpliciter simplex, quod est expresè contra Doctorem, & veritatem. Probatur consequentia, quia quod essentialiter includit conceptum communem multis, & ipsum est ab illis multis differens, potest resolvi in plures conceptus, & per consequens non habet conceptum simpliciter simplicem, quod est esse irresolubilem. Tum etiam quia ex hoc sequitur processus in infinitum, quia inquiri poterit quomodo modi conveniant in ente quali in communi, & rursus inter se distinguantur, nam si per aliquem modum, vel superadditam differentiam id fiat, rursus de ea fiet inquisitio, quomodo conveniat, & differat cum aliis differentiis, & sic in infinitum; quod si dicatur differentias illas intra rationem entis qualis se totis differre, & non per aliquid superadditum, reddenda est ratio, cur ab initio id dici non potuerit de modis ipsius entis intrà rationem entis qui. Præterea si essentialiter includeretur ens in ipsis modis, vel in illis includeretur ut determinabile, vel ut determinativum; non primum; ut etiam ipsi fatentur, quia tunc de illis prædicaretur, ut quid, quod ipsi negant; neque secundùm, quia tunc non modi determinarent ens, sed ens in eis inclusum esset eorum determinativum, & sic quod est communius esset determinativum illius, quod est minus commune. Denique juxtà hunc dicendi modum facilè posset quisquis tueri quodlibet genus essentialiter in suis includi differentiis distinguendo v. gr. in genere substantiæ de substantia, ut quid, & ut quali, ut determinabili, ac determinativa, & dicendo quod substantia primo modo considerata excluditur à differentiis, sed considerata secundo modo includitur in illis, & sic pariter in aliis generibus, constat ergo opinionem, & distinctionem illorum Scotistarum nullum prorsus habere fundamentum, & solum ad hoc excogitatam fuisse, ut declinarent vim argumentorum probantium modos, & differentias entia esse.

183 Tertiò probatur ens in differentiis ultimis quidditativè non includi ex Doctore cit. 1. d. 3. quæst. 3. §. *ad quæstionem igitur*, quæ probatio ut magis percipiatur, prius declarandum est, quid sit differentia ultima, & quæ non ultima, ex non recta enim hujus divisionis intelligentia patitur Scotus immeritò calumnias apud Adversarios; sciendum itaque differentiam rei interdum sumi ab una forma à qua ratio sui generis non sumitur, interdum vero ab una, & eadem forma secundum aliam tamen, & aliam realitatem, ut declaratum est disputat. 5. Log. quæst. 3. art. 2. versus finem; & ratio hujus est, ut constat ex physicis, & declarat Doctor citatus littera O. quia constitutum ex genere & differentia est aliquando unius simplicis naturæ Physicè loquendo, ut sunt intelligentiæ, & accidentia; vel si est Physicè compositum, ex materia tamen, & una sola forma constat, ut sunt corpora simplicia, ac inanimata, aliquando verò constat ex materia, & multis formis subordinatis in ea, qualis est compositio animatorum in sententia nostra formam mixti in eis admittente præter animam, in simplicibus, vel compositis primo modo ratio generis, & differentiæ ab eadem natura, & forma sumuntur secundùm alias, & alias realitates; in compositis secundo modo ratio generis à priori forma sumitur, ratio differentiæ à posteriori; exempli gratia, in albedine, quia est una forma simplex, genus, & differentia nequeunt à pluribus formis desumi, sed necessariò ab una, & eadem desumuntur; licèt secundum aliam, & aliam realitatem; in corpore verò animato, quia pluribus constat formis subordinatis scilicet forma corporis, & anima, à prima, & ratio generis scilicet corporeum desumetur, & à posteriori, ratio differentiæ scilicet animam, & pariter in homine, si tres admittentur animæ realiter distinctæ, ut multis placet, ratio sensitivi à sentiente anima sumeretur, & rationale ab anima intellectiva; quare differentia ultima est, quæ sumitur ab una realitate non amplius resolubili, in realitatem, & realitatem, sed omninò simplici; quæ verò ab alia forma sumitur, à qua ratio generis accipitur, dicitur non ultima, quia forma illa, à qua sumitur, continet in se plures realitates, undè non est ultimò simpliciter simplex; ita luculenter se Doctor explicat loc. cit. lit. O. dum dicit, *distinguo de differentia, quod aliqua potest sumi a parte essentiali ultimæ, qua est res, & natura alia ab illo, à quo sumitur conceptus generis, sicut si ponatur formarum pluralitas, & genus dicatur sumi à parte essentiali priori, & differentia specifica à forma ultima, tunc sicut ens dicitur in quid de illa parte essentiali, à qua sumitur differentia talis specifica, ita dicitur in quid de tali differentia in abstracto, ita quod sicut hæc est in quid, anima intellectiva est ens, accipiendo eundem conceptum entis, secundùm quem dicitur de homine, vel de albedine, ita hæc est in quid, rationalitas est ens, si rationalitas sit talis differentia; sed nulla talis differentia est ultima, quia in tali continentur plures realitates aliqua modo distincta tali distinctione, vel non identitate, qualem*